

לא רחוק מפראג העיר מעבר הנהר מאלדוי נמצא הכפר הקטן בובענץ, ועל ידו פרדס המלך הנודע בשמו ביום גארטען מקום שם יתהלכו לשוח לרוח היום כל אנשי פראג בימי החגים והמועדים, ולעתים מזומנים ינגנו שמה להקת מנגני הצבא, ולנעים מנגינתם יאספו ויבואו שמה לאלפים. אולם לעת תחלת ספורנו זה, דממה חרישית בכל פנות הפרדס, ואך זעיר שם זעיר שם יתהלכו אנשים אחדים בין משדרות האילנות, וביניהם איש צעיר לימים אחד אשר ימשוך עיניו ולבבנו להתבונן עליו. האיש הזה בחר לו למקום מהלכו את אחת הפנות הרחוקות והשוממות. ואיננו מתהלך כי אם רץ הנה והנה בחמת רוחו, וכמו נלאה מכעס ורגז, וכמו שפכו אשוריו במרוצתו נפל לו על אחד הספסלים בגן – האיש הזה יפה תאר ויפה מראה, חכמתו תאיר פניו, שערותיו שחורות קוצותיו תלתלים עיניו מפיקות דעת, גבה הקומה, וכלו אומר חן ויופי.

“אהה”; קרא מנהמת לבו, “חלפו נגוזו כל תקותי, קללת אבות אבותי שפוכה על צאצאיהם לארך ימים ועד דור אחרון, ובני בניהם הנדחים אין להם צדקה לשאת עין אל אשר חשקה נפשם, אשר יאהבו יביטו עליהם בגלל נפש, בדי ריק ייגעו להסיר מעליהם את האלה הישנה הרבוצה עליהם. – השתרגה עלתה על צואריהם –” ובדבר העלם הזה – והוא כבן עשרים וארבע – את הדברים האלה כסה פניו בשתי כפות ידיו ויתן את קולו בבכי.

וכה ישב לו בתמהון לבב רגעים אחדים ולא ראה כי נגש אליו איש זקן נכבד ונשוא פנים וישב על ידו, ובמרי רות נפשו הוסיף לאמר:

“למה לי חיים – וכל תקות ששון ישעי חלפה עברה, איה איפוא אמצא לי מנוח, ואיזה דרך ישכון אור לנדח כמוני, האם בקרב היהודים בני אמונתי? האם בני אמונתי המה, התאמין נפשי בכל אשר יאמינו המה – הלא מימי נעורי נפרדתי מהם ומאמונתם, לא באתי להתפלל בתוכם, לא אכלתי מלחמם אף לא למדתי לדעת משפטי תורתם ומנהגיהם. – והנוצרים יהודי אנכי בעיניהם לעולם אף כי... אומלל ואובד אנכי ואין תקווה – למה קדמוני ברכים? ומדוע זה איפוא אשא ואסבול עוד את נטל החיים המרים והמאדירים האלה – תקותי הלא רמתני, וגבר לא יצלח הנני. רבים אומרים לי מה מאושר חלקו בחיים, הלא הוא עשיר, מלא כח עלומים, אף יודע מדע להשכיל, אבל לבי חלל בקרבי, אמרתי האהבה תנחמני והנה כחלום חזיון לילה חלפה אהבתי, ספה תמה מן בלהות. –”

ובהתימו לדבר לקח קנה רובה קטן מחיקו “האח נחמתי בעיני! אתה תחלצני מן המצר ותשים קץ לכל עמלי”. עוד דבריו בפיו וכלי המות נשמט מידו ונפל לארץ, נפקחו עיני העלם לראות מי עשה לו כזאת, וירא והנה איש שיבה נכבד ונשוא פנים יושב על ידו, ויחר אפו ויקרא:

“אדון נכבד! מי נתן לך המשפט לעשות את הדבר הזה?”

“הרגע נא מעט” ענה הזקן “אתה נתת לי צדקה להציל ממות חייך, ונפשך מן העון הגדול הזה. – עלם רך ואובד, הה מה גדול שברך, ומה אָנוש רוחך?”

“אָנוש-רוח אנכי?”

“כן דברת, אָנוש-רוח אתה, הן לא תמצא עז בנפשך לשאת כבד צרתך אך תאמר להמלט ממנה.” וגבר חכם בעז לא יחלץ נפשו מצרה בעון ופשע, נשא ישא משך עניו בהשקט ובבטחה, עד יבוא מרום קצו. אך אל יפול לבך עליך גול עלי ושים בי מבטחך. ראה נא כי גדול לימים הרבה אנכי ממך, אולי אוכל אושיעך – ה' ברכני בכל טוב.”

“גם לי יש רב אדוני”

“ומה זה איפוא ממך יהלוך? הגד נא לי אל תכחש דבר אחרי אשר הקרה אלהים אותנו יחד לעת כזאת”

“אלהים הקרה אותנו יחד אמרת? אכן יש אלהים?”

“השמש חם ובוער פה מאד, קומה ונשבה מנגד, תחת צללי הענפים” אמר הזקן ואחרי שנותרם מקומם פנה אליו הזקן ויאמר.

“הגד נא לי אם יש שמש בשמים?”

“יש ויש” ענה העלם “ומידו הלא הקרנים הבורעים האלה.”

“ומה נעשה ליום יטה השמש ממסלתו ויגע בארץ והיתה למאכלת אש?”

“לא יוכל השמש לעשות כדבר הזה.”

“ומי זה יעצור בעדו ויניא אותו?”

“חק נתן לו מידי הטבע ולא יוכל לשנות את תפקידו.”

“הטבע? אכן יש טבע בעולם.”

“כל מעשי העולם כלו בכחותיו פנימה, צאתם לאור החיים, ושובם לעפרם, חוקות שמים וארץ, את כל אלה בשם טבע נכנה.”

“ומדוע זה לא נקרא שם אלהים עליהם?”

"קראהו בשם אלהים אם חפצת, אך במקום אשר אמרת אלהים הקרה אותנו יחד הלא נוכל גם לאמר: הטבע הקרה אותנו, וכן קרה ויאתה מבלי כל חפץ ותכלית"

"כן דברת" ענה הזקן, "אך אם אתה לו שמעני, מן הדברים אשר נמלטו מפיק ובאו לאזני למרות רצוני, שמעתי כי איש יהודי אתה, הגד נא לי הידעת את דברי ימי עמנו."

"שמע דבר לקחה אזני מזה בימי ילדותי, אך זאת נפשי יודעת מאד כי עם קשה עורף אנחנו דבקים ואחוזים בכל עז באמונות ודיעות בלות מזקן, ובגלל הדבר הזה הננו שנואי-נפש כל העמים, בזוים ונקלים."

"לא ידעת את עמך בני! נסתרו דרכיהם מעיניך, לו הקשבת לתורת אבותיך ושמתי לב להתבונן אל פקודיה או אז ידעת כי אור אלהים המאיר בכל פנות הבריאה, מאיר ומופיע גם בתורתו, קומה בני לכה עמדי אנהגך אביאך אל אהלי יעקב ומשכנות ישראל וראית ונהרת כי רוח אלהים מתנוססת בקרבם, ונוכחת לדעת כי אל חי מרום וקדוש קונה שמים וארץ, ידו בכל משלה, עיניו פקוחות על כל מעשי בני אדם, ולו נתכנו עלילותיהם; תאלף לדעת כי תורתנו תורת אלהים חיים, מאירת עינים ומשיבת נפש, אף תביא לבב חכמה להבין בינה לעתות בני עמך קורותיהם בימי הצלחתם ומרודיהם וראית כי תמיד עיני אלהים עליהם, ומסבות מהפך להובילם אל מחוז חפצו. אם תבקש את האלהים ודעת דרכיו תחפץ בואה נא עמי בני לבתי ישראל, ומפי עוללים ויונקים, מלב בחורים ובתולות תשמע עז לאלהים, בסוד איש ואשתו תראה אמונת אמון, ובערש התם לגוע יאיר לך אור תקות נצח. התעודד נא בני לכה עמדי סורה אל ביתי גם שמה תלמוד לדעת את היהודים ומשפטי תורתם, ולבי סמוך ובטוח כי תמצא נחם וישע, מנוחת אמת ואמונה. ולא תכלם בפניך כי מזרע היהודים הנך."

2. רפאל דיל מונטו

שם האיש הצעיר לימים אשר ראינו בגן הוא רפאל דיל מונטו בן איש יהודי מן הספרדים אשר נאחזו בהאמבורג, יחיד היה לו לאבותיו ובעודו ילד מתו עליו ויאספיהו דודו הוא קרובו ושאר האחד מכל משפחתו ובביתו גדל ויהי לו כבן. אך דודו לא שם לבו אל הנער ללמדו תורה ולא לפו דעת קדושים. לא ידע רפאל כי הוא יהודי כי אם באשר מילדי היהודים הוא. ורפאל היה בן חכם ונבון דבר והשכיל בכל למודיו, ובהגיעו לימי הבחירות נשאו לבבו ללמוד מדעי הטבע בבית מדרש החכמה, וכאשר גמר חק למודו לא בקש לעשות חכמתו למקור מחיתו כי עשיר גדול היה, ויתהלך למסעיו לראות ולבקר בערי איירופה. ובעיר וויען עמד ימים הרבה, כי מצא לו שם מהלכים בבתי גדולי השועים האפרתים בגלל עשרו והשכלתו, גם כגוי שם משפחתו דיל מונטו (מן ההר) הדומה לשמות משפחות האפרתים גדולי היחס בארץ הלך לפניו ובכל מקום בואו חשבוהו לבאראן איטאליאני או שפאני ויאספיהו בכבוד. ובהיותו יוצא ובא בבתי הגדולים האלה נשא עיניו אל הבאראני הצעירה אגנעס מבית האהענשטיין ונפשו חשקה בה וגם היא השיבה לו אהבה. ואבותיה גם המה הפיקו להם רצון וכל באי שעריהם ידעו כי אגנעס מיועדה לדיל מונטו. והנה מקרה קרה ולאגנעס הוגד לאמר כי רפאל איש יהודי. פלצות אחזה את העלמה ובגעל נפש הסתירה פניה ממנו, אף צותה עליו לבלי ירהיב עז בנפשו להראות לפניה. לשוא הבטיח רפאל לעזוב את עמו ודתו ולבוא במסרת ברית הנוצרים, כי לא אמונתו לבד כי אם גם עמו עם היהודים הנבזים היה לה לתועבה. אבל וחפוי ראש נכלם ונדהם יצא רפאל מאת פני העיר וויען ויבוא לפראג, שמה מצאנוהו, וראינו כי הקרה ה' לו מושיע פודהו ממות בעצם הרגע ההוא אשר הרים ידו לשלחה בנפשו.

הזקן אשר בו בחר ה' לחשוך ממות את נפש רפאל נודע בשמו ר' יצחק קאלעמבערג מגדולי הסוחרים בעירו. משלומי אמוני ישראל נוצר תורה ואוהב חכמה ואחד המצוינים בעירו אשר נתנה להם הממשלה הרשיון לדור מחוץ לשכונת היהודים. קאלעמבערג הביא את העלם דיל מונטו לביתו והפציר בו כי ישב עמו כי אמר הזקן הנדיב הזה תהיה עיני פקוחה עליו תמיד ולא ישוב לכסלה, אף ילמד דעת דרכי אמונת ישראל ושב ורפא לו ונושע תשועת עולמים. ודיל מונטו שמע לעצת הזקן ושאלתו שמרה רוחו כילד אמונים, לבו נשבר בקרבו ונפשו אנושה, גם שלום עצמיו חלף עבר, ומתשואות סערות רוחו התנודדו גם עמודי גופו ויחלה ויאנש. אש קדחת בערה בו ויגיע עד שערי מות, אך בעזרת ה' ובחמלת כל בני בית קאלעמבערג איש חסדו, אשר שמרוהו כבבת עינם מצא תעלה ויחי מחליו. בעלות ארוכה למחלתו, עלה והאיר לו גם אור תקוה טובה ורגשי תודה טהורה מלאו את לבבו לאוהביו ואנשי חסדו החדשים. בבית הזה טעם רפאל לראשונה טעם חיי המשפחה בישראל. האהבה והיקר אשר יאהבו ויוקירו ראשי הבית הזקן והזקנה זה את זה, יראת הכבוד הטהורה אשר לב הבנים והצאצאים לאבותיהם מלא ממנה, האחוה העדינה המקשרת את נפשות האחים והאחיות, עצת השלום ואהבת החסד הנשקפת מעיני כל בני הבית למגדול ועד קטן, המנוחה הקדושה המרחפת על פני הבית בימי מועד ושבט, אשר לא ראה רפאל גם במחזה עד היום, כל אלה חברו יחד לחדש רוח נכון בקרבו, ועבר דת הצדקה והחסד אשר כלם עובדים לפניו בנפש נדיבה, והוא גר בביתם לא ידעוהו מתמול שלשום, מלאה אותו רוח תקוה טובה ואמונת בטחון. אדון הבית והגברת, בניהם ובנותיהם, החזיקו משמר מטה על יד ערשו ושקדו לנחמו מיגונו ולהניס עצבונו ומדי ישיחו עמו אהב רפאל לסבב את הדברים אל חקר האמונה ומשפטיה, שאל לדעת טעם מנהגי ישראל ונימוקם ונפשו דבקה אחרי בני בית קאלעמבערג. גם בשובו לאיתנו חלה את

פני מיטיבו כי יתן לו לשבת עמדו לחדות בנעימות את משפחתו היקרה, אף לקח לו מורה ללמדו שפת עבר ולהבינו סדר התפלה, ובנפש חפצה למד גם מקראי קדש ומפרשיהם, המשנה והתלמוד, והשכיל בלמודו. ויאהב לבוא בסוד גדולי חכמי פראג והמה קרבוהו באהבה וברצון, ונוראות נפלא העלם הזה לראות מה טובו אהלי יעקב, ומה יקרים ונכבדים הליכות חייהם במשכנותיהם פנימה, חדל להתאונן כי לבו חלל בקרבו, כי כל מורשי לבבו מלאו כח את רוח האמונה ונפשו שבעה לה אהבה אל אלהיו אל תורתו ואל עמו. ומדי התרגשו בו סעפי שקר אשר הכו שרש בלבבו בימי נעוריו פנה לו אל ספרי חכמת ישראל, אל ספר חובת הלבבות, מורה הנבוכים, הכוזרי, ויקח תורה מפייהם ויאירו לו את המאפל, באורם ראה את אויבו היושב לו בחדרי לבו, בעזרתם נלחם בו ויגרשהו כלה.

שנה אחת ישב רפאל בבית ר' יצחק קאלעמבערג מיטיבו ומשגבו, מצילו ממות, ומלמדו להועיל. מנוחת אהבה באה בלבבו ושמחת אשר חדש לא ידעו מלפנים מלאה את נפשו, וכבר שכח את העלמה פאָן האהענשטיין וזכרה מש מלבו, כי גם אז לא אהבה אהבה טהורה, ורק חמדת שקר עורה את עיניו, ומרירות עצבונו לא היתה כי אם פרי החרפה, הן גביר היה מעודו שבע כבוד ורוה תענוג כל הימים נכבד ויקר בעיני כל רואיו, ופתאום השלך כנצר נתעב עקב היותו חסר מגזע היהודים. הבזיון הזה המר לו מאד וענה את גאונו בפניו, ובהתחמק לבבו ולא מצא לו מנחם, ומשען לנפשו המרעדת, היו חייו לו למעמסה וכל שכיות חמדתו משא לעיפה, ויאמר לפרוק עולו מעליו. אך עתה נהפך לאיש אחר, ובריא חדשה, עתה נפשו יודעת כי בן עמו הוא ואלהיו קרוב אליו, עתה נפקחו עיניו לראות כי יש אחרית קדושה לחייו ותקוה מאד נעלה לימי חלדו. כל בני ר' יצחק קאלעמבערג ובנותיו היו נשואים ונשואות ואך בת זקונים היתה לו והיא נערה בתולה בת שמונה עשרה. ווילהעלמינא לא היתה ברוכה ביופי, אך רוח חן וחסד שפוכה עליה, נפשה אמונה ותמימה את אלהיה, ואביה שקד ללמדה לדעת דתה ולהשכילה גם שכל טוב בלשונות ומדעים ככל בניו ובנותיו. לתקופת השנה ביום אשר הציל קאלעמבערג אותו ממות, ארש רפאל את בתו לו לאשה. את כספו נתן ביד חותנו ויהי לו חלק בעסקיו אשר נהלו וכלכלו בניו, יודעי הלכות המסחור, למען אשר יוכל להקדיש את רבי עתותיו לתלמוד חכמת ישראל ולמעשה הצדקה.

3. מארינקא

אולמי ארמון השוע האהענשטיין מלאים זיו ומפיקים אור יקרות, חג שמחה לו חג כלולת בתו עם הגראף העשיר דארנבאך. הגראף הזה עבד עבודת פקיד גדוד בצבאות הקיסר ויתפטר ממשמרתו בלילות ימיו בנעימים את הרעיה אשר בחר לו.

בלילה הזה אור ליום חתונתם עשה האהענשטיין משתה גדול לאוהביו ומיודעיו. עגלות צב, ומרכבות מרק דות באו ונהרו אל פתחת השער, ואביר משרתי השוע לבוש בגדי מדו עומד בפתח האולם וקורא בקול שמות הקרואים הבאים הלא המה גדולי השרים והשועים בקרית מלך רב, כבר התאספו מרבית הקרואים כלם עלזים ושמחים ועיניהם נשואות לראות את החתן והכלה באים צמדים לברך את החג. הכלה יושבת באפריונה עדוית עדיה וכלולת שכיות חמודותיה, יושבת ומחכה בכליון עינים אל בוא הגראף דודה ורעה. והגראף איננו – מה היה לו ומה הגיע אליו כי כה התמהמה ובושש לבוא לעת שמחת גילו וכל הקרואים נועדו עומדים ומשתאים? אך באמת לא מעצלות ורפיון ידים אחרו פעמיו הן גם הוא היה נכון ללכת, ופגע רע עמד לו לשטן. לשמע יום חתונתו באה מעיר ברין, שמה חנה הגראף עם גדודו, אשה אחת אהובתו לפנים התנפלה לרגליו בכתה ותתחנן אף השביעתהו בכל קדש כי לא יעזבה ולא יטשה. הגראף לקח כיס מלא זהב ויתן ביד הבוכיה. אך מארינקא, זה שם העזובה, השליכה בחמת רוחה את הכיס מידה ותתן קולה בחרפות וקללות נמרצות ותקרא: הוי בוגד בליעל! יום נקם ושלם צפון לי ואנקמה ממך – ותפן שכמה ותנס. הגראף עמד מחריד משתומם ולא ידע את נפשו. מארינקא היתה יתומה אין לה אב ואם, וכלכלה את נפשה בעניה ממעשי ידיה והגראף ראה אותה וחש קה נפשו בה ותחבולות התהפך למצוא את לבבה ולקנות את אהבתה, עתה עזבה ונטש את בת דלת העם! ואך מכתב שלח לה להצדיק נפשו ויוכח בדברים כי אנוס ונאלץ הוא לקחת לו אשה כערכו לפי מצבו כי הוא הנצר האחרון משרש בית דארנבאך, והנכסים הרבים והטובים אשר לו, נתנו אך במתנה מאת הממשלה לבית אבותיו ולא יוכל להנחילם לזרעו אחריו אם לא יולדו לו מאשה בת אפרתים כמוהו. מארינקא קראה את המכתב ותאיץ לבוא לווען, ויקר מקרה לבוא ביתה הגראף אור ליום חתונתו. אך לשוא חרדה החרדה הגדולה, לשוא ירדה בבכי, לריק בקשה והתחננה, לב הגראף יצוק כמו אבן ולא פנה אליה. בכל זאת נבהל הגראף ארטהור מראות את מארינקא לפניו נעוה לשמוע אלותיה וקללותיה. כשעה ישב נדהם ושומם עד אשר התעודד וימצא עז, קם כנעור משנתו ויאץ לבוא אל ארמון האהענשטיין, להוביל את רעיתו בשמחות וגיל לפני הקרואים ולפתוח את החג.

למחרת היום חגו חתונה בבית התפלה הגדול שטעפאנסדאם בהדרת תפארת, ולעת נשא הכהן את ברכתו נשמע הד קול צחוק מכאיב בכל פנות הבית הגדול. תחת אחד העמודים הגדולים אשר הבית נשען עליהם עמדה מארינקא לראות בחופת כלולת אהובה, ומקירות לבבה התמלט הקול הנורא הזה.

עברו ימי המשתה והגראף נסע את אשתו הצעירה לאיטאליא ויחדה בשמחה אתה כל ימי החרף, תור האביב הגיע וישבו ויבואו אל טירת משפחת הגראפים לבית דארנבאך וישבו שם כל הקיץ, ותקוה חדשה שמחה את נפש הצמד, נשמת רוח החרף חשפה עצי היער והעלה נבל, וחוסר חדש יצא מגזע דארנבאך הזקן, הגברת אגנעס ילדה תאומים.

***

בלב נשבר ונדכה עזבה מארינקא את בית התפלה, ובתמהון נפשה החישה למצוא לה קבר עולמים בנבכי הנהר דאנוי, אך התשווקה הנוראה לנקום נקמתה מאת הבוגד האכזרי עוכר הצלחתה וכבודה עצרה בעדה ותתן לה עז וחיל לשאת ולסבול עמל החיים – מארינקא השכילה בכל מלאכות הנשים לתפור ולרקום להפליא ותגמור אמר לשבת בווען ולכלכל נפשה במלאכתה, ועד מהרה מצאה לה די מלאכה באחד בתי חרשת המעשה הגדולים ומפרי ידה אכלה ותשבע ותותר, אך כל שמחה ערבה לה, צער ותוגה מנת חלקה כל הימים, ורק רגשות הנקמה מלאו את כל מורשי לבבה – אפס איזה דרך תמצא יד בת דלת העם לפגוע באחד השועים הגדולים והאדירים! –

ויהי היום והבאראנית האהענשטיין סרה אל בית המסחור אשר מארינקא עושה שמה, ראתה דברי חפץ הרבה ותקחם ובקשה כי עוד הכן יכינו לה דברים יקרים כאלה וכאלה, ובשמחת נפש ספרה אל העלמה המשרתת כי בתה יחידתה אשת הגראף דארענבאך יושבת בטירתה דארנבאך ומחכה ליום ישמחה אלהים לראות פרי בטנה. ולמועד שמחתה זאת היא הבאראנית מכינה את כל החפצים היפים האלה אשר לקחה ועתידה לקחת. – ומארינקא שמעה גם היא את הדברים האלה יוצאים בשמחה מפי הבאראנית, ותמלא חמת עבדות, כל זכרונות מרוריה התעוררו כמלאכי זעם מירכתי לבבה הנדכה. רעיון נורא עבר כברק בקרבה ושמחת נקם מלאה את נפשה פתאום: בגלל הילדים אשר תלד לו בת אפרתים עזבה דודה ורעה הגראף דארנבאך, אשר על כן אין טוב לה כי אם לגזול ממנו את הילד אשר יולד לו. החטר היקר מגזע שועי ארץ, יגדל כבן אסופי בעני וחסר כל, או אז תחזה בת דלת העם נקם מאת בן האפרתים אשר הוליכה שולל בשאט נפש, או אז ישבר לב הגראף והתאבל אל בנו כל הימים, ומה תילל ותיבב גם רעיתו העשירה שבעת הצלחה מעודה, וראתה עמל ויגון כאחת בנות דלת העם. המחשבה הזאת עלתה לפני מארינקא, ותשמרה בלבבה להוציאה לאור לעת מצוא. אי לזאת עזבה את מלאכתה בווען ותלך לה אל באהמען להתגורר במסבי טירת דארנבאך.

הילדים התאומים היו בני ארבעה שבועות בבוא מארינקא למחוז חפצה, עיפה ויגעה מעמל הדרך הרב אשר עשתה ברגליה, באה אל הכפר דארנבאך ותשים פניה אל הטירה הגדולה העומדת בראש ההר, ויהי בקרבה אל הארמון ותרא כי כל בני החצר נבוכים מבוכה גדולה, הגראף יצא בבקר היום הזה היערה לצוד ציד והשמועה הגיעה עתה כי חזיר היער אשר ירה בו הגראף התנפל עליו ויפגעהו, הגראפין החישה היא ונערותיה אל היער, להביא עזר ומרפא אל הגראף הנפצע, והנשארים רצו הנה והנה מבוהלים ודחופים בלא דעת נפש, ואין משים על האשה הנכריה הלבושה כאחת מבנות העשירים, אשר באה אל הארמון, והיא גם היא לא הביטה כה וכה, ותלך לה מחדר לחדר עד בואה אל חדר מקום שם ערש ילד קטן. שתי מיניקות שכנו בשני חדרים סמוכים זה לזה, שמה כלכלו את הילדים אשה אשה בחדרה. ומארינקא, אשר לא ידעה כי שנים ילדה הגראפין, נגשה אל ערש האחד ותביט בו, המינקת עזבה את היונק הישן בחדרה ותצא לשוחח את נערות הבית בדבר האסון הגדול אשר קרה את אדוניהם. ומארינקא חטפה את היונק הישן, שמתהו בחיקה ותסתירהו בסתר כנפי בגדה הרחב ותמהר ותצא.

בין כה וכה הכינו ביער מטה והשכיבו את הגראף הנפצע עליה, חזיר היער שלח שנו בחזהו, והרופא אשר מהר לבוא ראה את הפצע ויחדר ויאמר כי אנושה מכתו, לאט לאט נשאו במוטות את החולה לביתו, ורעיתו האומללה ישבה על יד מטתו ותרד בבכי. והיום הזה יום עברות למו ושבר על שבר נקרא, אחד הילדים הקיץ ומינקתו החישה להרגיעהו, אז באה גם המינקת השנית לראות את שלום הילד אשר הפקידו בידה. והנה הערש ריק והילד איננו. פלצות אחזה את המינקת ותצעק צעקה גדולה ומרה, כל בני הבית חרדו וחשו לקולה, גם הגראפין אשר שמעה קול הצעקה באה וכראותה כי ברונה, שם הילד השדוד, איננו, עזבה כחה ותפול תחתיה ותתעלף. "אהה הנה היא מתה! היא מתה!" קראו כל בני הבית כאחד קול רעש גדול, והנה הגראף נראה בסף החדר, עדיה הגיעו הצעקות והיללות המרות האלה ויתחזק ויקם ממטתו וברב עמל ויגיעה התהלך והתגודד עד בואו החדרה "מה היה לנו, אוי!" קרא ממעמקי לבבו, "הילד ברונא איננו והגראפין אחזה השבץ ולא נותרה בה נשמה" אז הרים הגראף ידיו ויאמר: "עתה באה ונהיתה קללתך מארינקא" – ויפול מלא קומתו ארצה, וכאשר התנערה הגראפין מתרדמתה ותשב אליה נפשה, ראתה כי בעלה נופל מת לרגליה.

4. יוסף

מארינקא אצה לברוח עם הילד ורגליה נשאוהו היערה, בכל כחה רצה בין משעולי היער הגדול עד כי עיפה נפשה, אז הביטה מאחריה. ובראותה כי אין איש רודף אחריה עמדה כמעט רגע שתה לבה לדרך הלכה ותפנה אל המסלה הגדולה ההולכת אל העיר הקטנה הקרובה אל היער. בכל הדרך הזה ישן הילד וכאשר הקיץ ובקש

אכל בקול תמרורים, לקחה מארינקא צנצנת ודד של גומי קשור בראשה, ותסר אל המלון ותקח חלב ותשם בצנצנת ותינק את הילד. אך כמעט שתק הילד מהרה מארינקא לצאת מאת המלון כי יראה לנפשה פן ידביקה הרודפים ומצאוה, ותלך באשר הובילוה רגליה וכאשר הרבתה ללכת כן הכביד משא הולד עליה, ותרא ותבין כי לא לה לגדל את הילד ותשם אל לבה למצוא נתיבה להתפטר ממנו – חשבה דרכיה ותזכור כי עוד נמצאו אל תחת ידה חמשים שקלים מאשר הותירה מפרי מעשיה, ותגמור אמר לתת את הכסף הזה אל אשר ירצה לקחת את הילד מידה. עוד היא מדברת אל לבה ותשא עיניה ותרא והנה עגלה אסורה לחמור מתנהגת בכבדות לפניו, מארינקא עמדה ותבט בפני הנוסעים ותראה כי יהודים עניים הלכים המה, איש ואשתו, ושלשה ילדים, כלם כסויי בלויי סחבות נוסעים אל פילזען אל יום השוק.

“עמדו נא” כמעט קראה אליהם מארינקא “היש את נפשכם להרויח חמשים שקלי כסף?” “חמשים שקלי כסף?” “יש ויש” – ענה ראש המשפחה בשמחה רבה סך גדול כזה לא ראה בעיניו מעודו. “ראה נא את הילד הזה” אמרה מארינקא “בן אחותי הוא ולמגנת לבבי מתה אמה עליו בהקשותה ללדת, ואביו גם הוא, אוהבה, גראף אחר מת ואני אנה אני באה עם הילד היתום הזה, ואני נערה עניה ועצובת רוח, קחו לכם אתם את הילד, יגדל בין ילדיכם, וחמשים שקל אשקול על ידכם. “אבל! יהודים אנחנו!”

ידעתי כי יהודים אתם. ומה מני יהלוך אם יהיה בן הגראף בן יהודי הלך כמוך? “חמשים שקלים!” אמר ההלך לנפשו, “סך רב ועצום, בכסף הזה אוכל לקחת לי סחורות מסחורות שונות בפילזען ולנסות דבר מסחור, מה דעתך רבקה?”

ורבקה אשתו הביטה בפני הילד היפה להפליא ותאמר: “דעתי לקחת את הילד, נשים עין עליו לטובה לגדלוהו כאשר יהי לאל ידנו. ואל אישה פנתה ותאמר בלאט: הידעת קלמן את אשר עלה על לבבי, בבואנו לפילזען נאמר כי בננו הוא זה אשר ילדתי, ונכבד את הגבירים מפראג הבאים על השוק, בסנדק, ובמוהל, הילד יובא בבריתו של אברהם אבינו, ולנו יביא שכר טוב, כי לא יקצו הגבירים ידיהם מאתנו, ונוסף כסף נדבתם על כספנו זה, והיינו עשירים.”

“יהי כדברך עלמה נכבדה” אמר קלמן אל מארינקא את הילד נקח מידך, אך העלמה תואיל תוסיף לנו מעט בשכר עמל אשתי, הלא ידעת כמה יגדל טרחה ומשאה עד יגדל והיה לאיש. “כנים דבריך” – ובכל חפץ נתתי מתת לאשתך, אך מה אעשה ולי אין מאומה זולת חמשים השקל – זה כל הוני ורכושי, ואתה ראה את מלבושי הילד היפה הזה כי טובים ויקרים המה – ואת מטבע הזהב התלויה לו בצוארו. הלא את כל אלה הנני נותנת לכם.

“ההלך לקח את המטבע וישם עינו עליה, והנה תמונת הגראף דארנבאך צורה עליה לבוש בגדי מדו כשר הצבא. ויאמר: שר גדול יפה תאר ויפה מראה, היה אבי הילד הזה, והוא מת!” – “במלחמת בינים הומת, על דבר אחותי, נצח הגראף את רעהו ויצאו למערכה ובדמי ימיו ירד הגראף קבר –”. “הבי נא את הכסף.”

מארינקא הניחה את הילד בחיק האשה ואת הכסף נתנה לבעלה ותפנה שכמה ותחפוז ללכת, אך עד מהרה עמדה ותבט אל עגלת ההלכים המתנהגת בכבדות ותקרא “נקמתי נקמתי הפעם! בנך היוצא מחלצך שוע נכבד! אשר אמרת הוא יירש את כבודך ואחוזת נחלותיך הרבות והגדולות, יהיה יהודי הלך נודד ללחם. –” וכהתימה לדבר את הדברים האלה, שמה לדרך פעמיה ותלך במנוחה שאננה.

ובבוא קלמן עם בני ביתו לפילזען עשה בעצת אשתו, הלך ומצא לו איש נכבד מקציני פראג, ויהי לסנדק, וגם מוהל שחר וימצא, הילד בן הגראף ארטהור מדארנבאך ואשתו מבית השועים האהענשטיין נמול ויבוא בברית אברהם. הסנדק והמוהלים בני פראג אשר לא ידעו דבר מה על אודת הרך הנמול נתנו לקלמן איש איש מתתו מנה יפה, ובכסף הזה ובחמשים השקל אשר לקח מיד מארינקא קנה לו סחורה בפילזען, ויהי שתי שנים עושה במסחור ויחיה את נפשו ונפש בני ביתו בכבוד איש נושא ונותן.

בשתי השנים האלה גדל הילד אשר קראו שמו בישראל יוסף כשם הסנדק, ויף בגדלו עד מאד, ומחלת החלי רע גברה בארץ ותגזר על ימין ועל שמאל, חללים רבים הפילה בכל מקום מעבר מטה זעמה. ותגע גם בבית קלמן אשר ישב לו בפראג ויאנש הוא ואשתו ובניו, המה הובלו אל בית החולים ועד מהרה תמו לגוע כלם לא נשאר מהם כי אם יוסף הקטן.

בעת הזעם הזאת בשוט שר הקטב בפראג גבר רפאל דיל מונטו חילים בעבודת הרחמים והחסד, עמד לנצח על בתי החולים, שחר שלום חולי העניים המתהפכים על משכבותיהם בבתיהם, השכיל אל דלים, יומם לא נח ולילה לא שקט להחיש עזר ומרפא לכל אומלל.

הצרה אשר מצאת את כל משפחת קלמן הגיעה עד לבבו, ורחמיו נכמרו על יוסף הקטן העזוב והשומם ויקחהו ויוליכהו אל אשתו ויאמר:

“ווילהעלמינא הנה הבאתי לך ילד רך ואומלל ועזוב כי מתו עליו אבותיו העניים ביום אחד ולא השאירו לו ברכה, גם אח ואחות אין לו כלם ספו תמו בקטב הנורא, ולנער האומלל הזה אין כל בארצות החיים, כי אם את

אבי היתומים אשר נטע רגשות רחמים וחמלה בלב יצוריו להחיות לב נדכאים. הבה נהיה נא אנחנו מלאכיו עושי רצונו להריק שפעת רחמיו על הנער העזוב הזה. אם יש את נפשך נקח אותו אל ביתנו, לכלכלו ולגדלו.”

”רצונך אישי יקירי הוא רצוני כל הימים” ענתה ווילהעלמינא ”והנער יפה מראה ונחמד להשכיל הלא יפק לו גם אהבתי.”

הילד נשאר בבית רפאל, ומבית החולים מסרו לו את כל רכוש קלמן המת וקנינו הלא המה: מעט בגדים בלים ומעט סחורה ישנה, ובהם מטבע הזהב (מעדאלליאן) אשר היתה על צוארי הילד בבואו לקלמן. רפאל מכר את מעט החפצים האלה אך את המעדלליאן השאיר ושמרה משמרתו למען תהי אל הנער כאשר יגדל, מזכרת מכל קניני אבותיו.

ויהי אך שמו עין פקוחה על הילד, נתנו לו אכלו בעתו רחצוהו חפפו שער ראשו, החליפו בגדיו, ותאר פניו הצהיל מיופי, לתפוש לב כל רואיו.

”ראה רפאל בפני הילד” אמרה ווילהעלמינא. ”האמנם הוא יפה להלל, אך לפי ראות עיני אין צלם תמונת יהודי עליו, גם אין דמיון לו לתאר פני אבותיו ואחיותיו, אשר ראיתי טרם מותם.”

”אין דבר” ענה רפאל ”כזה יקרה ויאטה לפעמים, כבר אבדו היהודים בימי גרותם בארצות לא להם, זה מימים רבים, את סגולת צלם תמונתם, ושער צהוב ועיני תכלת הלא מצאנו ראינו גם בבני עמנו למרבה.”

”כנים דברך, בכל זאת עיני תחזה ביוסף צלם תמונת עם אשכנז, ומזיו פניו היפים נשקפה לי דמות תמונה שמורה בזכרוני לא ידעתי אכנה, אך יהיה איך שיהיה אחרי אשר בא האומלל הזה בצל קורתנו נגדלו ונחנו ביראת ה' ובאהבת הצדקה והחסד.”

וכאשר אמרה כן היה, רפאל ואשתו שמו אל יוסף לב אהבה ורצון, כלכלוהו ונהלוהו בכל חפץ נפש, וגם אחרי אשר נתנה להם בת וקראוהו בשם אם רפאל שפרינצה, לא קפצו אהבתם ממנו, ויהי להם כבן, ויוסף גם הוא לא ידע כי בן אבות אחרים הוא כי יתום נעזב היה, ובחמלת רפאל ואשתו נאסף אל ביתם, לרפאל קרא אבי, ואמי לוילהעלמינא.

5. בבית מדרש החכמה

ויוסף הקטן הלך הלך וגדול וטוב לשמחת לב מאספיו ומיטיביו ביפי מראהו, בשלום עצמיו, ובהכשר שכל ודעת, רפאל לא התוה לו דרך למודו ויתן לו לבחור באשר לבו חפץ, ויוסף בחר לו ללמוד חכמת הרפואה כי אהבה. שנים אחדות בקר את בית מדרש החכמה בפראג ואחר כן הלך בעצת אביו לארץ אשכנז למען הרחיב גבולות מדעיו, בהיידעלבערג למד גם רפאל בימי נעוריו, ולשם שלח את יוסף חמדת נפשו.

יוסף בא אל היידעלבערג בטרם החלו ימי הלמוד עד לא התאספו התלמידים, לפנות בקר יצא לו לשוח ולראות את הארמון הישן הקרוב אל העיר, בשובה ונחת הלך, עינו שטה על פני חמדת הבקעה הנפלאה ונפשו התענגה על הדר גאון הטבע.

והנה לפתע פתאום חבקהו מאחוריו וידים פרושות על שתי עיניו, וקול נשמע לאמר ”חוד נא פרח נכבד מי אנכי!“ – יוסף שת לבו לדעת מי הוא זה ויען ”אינני יודע, הקול אשר אנכי שומע חדש הוא באזני“ ”בושה וחפורה“ קרא הקול שוב שנית ”הכי שכחת ולא תכיר רעך?“ –

הידיים אשר כסו עיני יוסף הוסרו ויוסף נבהל ממראה עיניו לראות אחוזת תלמידי בית המדרש בסביב לו אשר לא ראה ולא ידע מעודו.

”אבל דארנבאך!“ קרא האחד אשר הניח ידיו על עיני יוסף ”למה זה איפוא תעמיד פניך, ומה תשתאה ותחריש לדעת – מה זה גבה לבך ורמו עיניך, לכחש ברעך הטובים, הכי בן שוע באהמען אתה וכאין נחשבנו בעיניך!“

”שאו נא אדוני הנכבדים!“ ענה יוסף ”לא צדקתם הפעם, האמנם יליד באהמען אני, אך לא דארנבאך אנכי גם לא זכיתי עד היום לדעת את בני המשפחה הזאת.“

”לא צדקת אענך, דארנבאך היית ודארנבאך הנך גם היום – ראות פניך יענו בך לא תוכל להתחפש.“

”מה לכם כי נזעקתם!“ קרא קול אחר מרחוק. לשמע הקול הזה חדרו כל עצמות יוסף, כי כמו מתוך גרונו נשמע הקול מדבר אליו.

כל הנצבים פנו לראות מי הוא הקורא להם, ויוסף נבהל עד מאד לראות את צלם דמותו לפניו.

”דארנבאך שני! שני בני דארנבאך לפנינו!“ קראו כלם פה אחד.

”אדוני!“ אמר יוסף אל העלם הקרב אליהם. ”היטבת חסדך עמנו לבוא הלום לעת כזאת, עתה ידעו נא כל הנכבדים האלה, כי שגו ברואה כי דמו אותי תחתך –“

”אבל גם אנכי נוראות נפלאתי לראות, איש אחד דומה לי דמיון גדול כזה, ומה שם אדוני?“

”שמי דיל מונטו, מפראג אנכי, וחכמת הרפואה אנכי לומד.“

”הכי בני מדינה אחת אנחנו! גם אני יליד באהמען, שמי דארנבאך וחכמת הקאמערעאליא אנכי לומד.“

חברי הגראף בעננא מדארנבאך לא חדלו להשתאה ולהתפלא על הדמיון הגדול הזה אשר בין שני העלמים האלה. ומה מאד גדלה פליאתם עוד בהתודע להם דיל מונטו כי הוא איש יהודי.

הגראף בעננא מדארנבאך גדל על ברכי אמו אשר האמינה בכל שוא ותפל ולגאות יחס אבותיו, אך טוב טעם שכלו למדו לראות נכוחה, ומאז בא באנשים וראה באור מדעי חכמה השליך מעליו את כבלי הבלי שוא, על כן מצא דיל מונטו חן בעיניו אף כי יהודי הוא, ובימים אחדים נקשרו נפשות שני הנערים המשכילים האלה קשר אמיץ. ויהיו למופת לכל תלמידי בית מדרש החכמה. בעננא היה אמיץ כח וידי לו רב להכות מכה רבה את המתחרים עמו, ושאת גבורתו היתה למגן בעד דיל מונטו, וסתרה מכל חרפה וכלימה אשר השיגו את היהודי בקרב הסטודנטים לפניו עוד וגם היום, ודיל מונטו בענות רוחו, וישרת נפשו ידע לבצור רוח הגראף הצעיר ולהצילו מזרם המאווים יזורמו ויסחפו בו מרבית בני הנעורים העשירים אדירי עם.

הגראף הצעיר במכתביו אל אמו, הודיע אותה בשמחה כי הקרה אלהים לו אוהב יקר ונכבד, מזרע היהודים וגם שמו הגיד לה. אך הגראפין בשנאתה את היהודים חרדה ורגזה על האהבה הזאת, ומה גם כי בשמעה את שם דיל מונטו, לבה אמר לה כי הוא בן האיש דיל מונטו אשר גרשה מעל פניה בגעל נפש.

—

ביום העברות ההוא, ביום אשר רגע אחד נחמס בנה הקטן ונקטף בעלה עודו באבו, נפלה הגראפין אגנעס למ' שכב מרוב יגון ומכאובות ותתהפך בחליה ימים רבים, ובשובה לאיתנה החלה לדרוש ולחקור אחרי בנה האובד. אך כבר עברו ימים רבים, ולשוא היו כל הדרישות והחקירות. ואך זאת נודע כי בעצם היום ההוא ראו אשה נכריה באה מן הכפר אל הארמון, ובו ביום ההוא באה גם אשה אחת נכריה אל העיר הקטנה עמוסה ילד קטן ולקחה צנצנת כסוית מכסה גומי, ואך זה היה כל פרי הדרישה. וגם בדברי הגראף האחרונים "מארינקא קללתך באה ונהייתה" אמרה האם האומללה למצוא בית יד כל שהוא לחקירותיה, ותתן לבה לדעת את הליכות חיי הגראף ארטהור בטרם היה לה לאיש, ונודע כי בחנותו בעיר ברין נטה לבבו אחרי עלמה אחת נקראת בשם מארינקא, אך היא כבר חמקה עברה ולא נודעו עקבותיה. ובכן נוחלה הגראפין אבדה תקותה לשוב ולמצוא את בנה האובד. האמנם התנחמה בבנה השני בעננא ותתן לו את כל אהבתה, אך גם זכר ברונא פלח כחץ לבבה כל הימים ויגזול שנתה. מה הגיע אליו, ומה גורלו פן נפל בידי הציגאנים השטים בארץ והיה בנה, בן גדולי השועים בממלכה, בזוי-עם, חבר לגנבים, ופן שולח גם ביד פשעו לבתי הכלא או מתהלך באשמי ומוסיף חטא על פשע יום יום, ועקר נפשו הטהורה לעולמים, הרעיון הנורא הזה הרגיז מנוחתה ותפן אל הכהן אשר עמה בטירתה לקחת מפיו תורה מה תהי אחרית הנפש החוטאת בלא דעת. והכהן דבר על לבה וינחמה לאמר: כי בתפלות ובצום יכופרו כל העונות אשר ישיא עליו בנה האובד – פקודת הכהן שמרה אגנעס, הרבתה תפלה ענתה בצום נפשה כל הימים – ובן האשה הזאת האחד, הנשאר לה אהב איש יהודי, ונפשו קשורה בנפשו!! – גם את דאגתה זאת שפכה בחיק הכהן, ובעצתו כתבה מכתב גדול אל בעננא מלא מוסר תוכחות – והזהירה אותו מהתחבר אל העלם היהודי, שנוא-אלהים:

ובעננא לא הכחיד את המכתב הזה מאת רעהו דיל מונטו וכמעט קראו נתנו אל רעהו אשר היה עמו בבית. "עליך יוסף ידיד נפשי" אמר בעננא "לגרש את המחשבות התפלות האלה מלבב אמי, בחכמתך תפקח עיניה לראות כי אך שקר נחלה על אודות היהודים, ותראה כי גם היהודי בן אדם הוא ולא יליד תפתה. כהתם ימי הלמוד תבוא עמי אל דארנבאך, וראתך אמי, ותלמד לדעתך, ושבה לבבה לאהוב אותך."

"מדברי אמך במכתבה זה אליך" ענה יוסף "הנני רואה כי אשית יגון על יגונה להכעיסה תמרורים בבואי עמך אל תחת צל קורתך. זאת ועוד אחרת הלא ידעת כי לא אוכל לאכול לחם, בבית אבותיך"

"אל הדבר הזה אל תשים לב" אמר בעננא "בכפר דארנבאך יושבים יהודים נכבדים, הלא המה יכלכלו אותך כל ימי עמך עמנו בכל חפץ נפש. ועמי תעשה חסד גדול, רעות רבות ותלאות מצאו את אמי, ונפשה עליה תתעטף מתוגה וצער על כן חשכו גם עיני שכלה ולא תראה אור כי יהל, אולי יהי אלהים עמך ורפאת אותה מחליה, הן היה לאל נפשך העדינה למשוך אותי אחריך, על כן לבי אומר לי כי תמצא חן גם בעיני אמי ודבקה נפשה בך ואור חדש עליה יאיר."

6. בטירת הגראף

באחד מימי הבציר היפים והנעימים לפנות היום נסעה מרכבת הגראף דארנבאך אשר שולחה לקבל את שני הסטודנטים מאת תחנות מסלת הברזל, דרך משעולי היער צומח כל עץ רענן, ולאט לאט עלתה על ההר מכון הארמון. הגראף בעננא היה עיף מעמל הדרך ותנומה אחזה שמורות עיניו. אך יוסף ירד מעל המרכבה וישא רג ליו ויעבר את הסוסים המטפסים ועולים בכבדות על הפסגה הנשאה. בבואו אל הראש ומחזה נפלא לפניו, כר נרחב כלול בהדר שדי תרומות ועצי חמד, ומנכח נגדו יתנוסס הארמון על גבעה נעימה, וכעטרת גדולה יקיפה בתי החצר מסביב.

ממראה עיניו השתאה יוסף ויעמוד כמעט להתענג על נעם המחזה. והנה אשה כבודה אחת לקראתו עולה במעלה ההר, גם היא ראתהו ממרחק ותניף את המטפחת אשר בידה לדרוש בשלומה. ויוסף הקריב אליה, ומורד ההר החיש רגליו, ובטרם יכון אשוריו לעמוד הכן, והנה הוא חבוק בזרועות האשה הזאת ונשיקות פיה כסו את פניו, "בני בני"; קראה בשמחת נפש "עתה באת וכבר אמר לבי לי כי בוא תבוא ואצא לקראתך – השלום לך

בני יחידי, השריד והפליט מכל חמודות נפשי –
ונחלי דמעה שטפו מעיני הגראפין, כי היא היתה האשה הכבודה הבאה, דמעות שמחה מהולה בתוגה לזכרון התלאות אשר מצאוה.
ויוסף חמק יצא מזרועותיה נסוג אחור כמעט ויאמר: "לא כן הגבירה שגית לראותך לא בנך אני. הגראף בעננא נשאר במרכבה הנוסעת אחרי ובעוד רגע הוא לפניך."
פנה לב הגראפין וכמו לא האמינה לדברי יוסף, אמרה "למה זה תהתל באמך בעננא יקירי? התחשוב כי שער זקנך אשר כמעט החלו לצמוח שנה את תאר פניך עד כי לא אוכל אכירך עוד?"
"חלילה לי להתל בכבוד הגברת האמנם משגה בעיניך – ואני שמי יוסף דיל מונטו."
טרם כלה לדבר והמרכבה באה, ותחפז לרדת במורד הסוסים עמדו ובעננא קפץ מעל המרכבה ויתנפל על צוארי אמו.
הגראפין עמדה נבהלת ושוממה ועיניה שוטטו הנה והנה, מן יוסף על בעננא ומן בעננא על יוסף. ותקרא:
"ה' אלהים! מה תחזינה עיני! מה גדול הדמיון ואיך שוו יחד, כאחים, כתאומי בטן. –"
ובדברה כזאת נתנה קולה בבכי הלילה ותיבב. ושני הרעים, אשר ידעו דבר הבן האובד לה, כי לא העלים בער ננא את הדבר הזה מיוסף רעו, נכמרו נחומיהם גם המה עמדו והחרישו ולא ענו דבר.
ושלשתם יחד עלו במרכבה לבוא אל הארמון.
עברו רגעים אחדים והגראפין התעודדה ותתאפק ותפן אל יוסף ותשאל:
"הכי לא רפאל דיל מונטו שם כבוד אביך ואם לא בן האמבורג הוא?"
"כן הדבר בהאמבורג נולד, אך זה שנים רבות הוא גר בפראג עיר מולדת אמי"
לב הגראפין אנגעס השתער בקרבה, וכליותיה השתוננו, הדמיון הגדול הזה אשר יוסף דומה אל בנה, ועוד ביתר עז אל בעלה המת, העיר רעיון נורא בקרבה כי העלם הזה היושב ממולה הוא בנה האובד, שם דיל מונטו אשר בו יקרא, הוסיף אמץ לרעיונה זה.
"הלא יתכן מאד" אמרה בלבבה "כי היהודי הזה אשר הכלמתיו, וגרשתי מעל פני, הרהיב עז בנפשו לעשות בי נקמה ויחמוס את בני ממני, לגדלו על ברכי תורת היהודים, ובסאסאה רב עמד וימד לי במדתי. מי יתן ויואל אלהים לפקוח עיני ומצאתי את בני האובד" –
יוסף לא בא אל הלחם בערב.
"איה איפוא רעך?" שאלה הגראפין את בעננא.
"אנא שא נא ליוסף אמי חמדת נפשי – כי משלומי אמוני היהודים הוא את פקודתם ישמור ולא יט, ולא יאכל מלחמנו. ואנכי בקשתי את היהודי שמשון הזקן היושב בכפר כי ימנה לו מאכלו ומשתהו כל ימי היותו עמנו."
ובבוא יוסף אל האולם אחרי אשר כלו לאכול, פנתה אליו הגראפין ותאמר:
"מדוע נפקד מושבך בקרבנו לעת האכל?"
"הכי לא הגיד הגראף בעננא למעלת הגבירה" ענה יוסף "כי יהודי אנכי, ולא אמר לצדקני בעיניך?"
"בעננא מלא אחרי שאלתך" אמרה הגראפין "והצדיקך כמשפט. אך פליאה דעת בעיני לא אבין הלא ידעתי את אביך לפנים, והוא לא חדל לאכול אתנו לחם על שולחן אחד?"
"אבי אכל אתכם על שולחן אחד!"
"כן דברתי, אם האיש רפאל דיל מונטו אשר לפני זה עשרים ושתים שנה חנה בוועין ימים רבים כתור מעלת שוע איטאליה, ואשר אך מקץ הימים נודע לי כי הוא איש יהודי מהאמבורג – אם האיש הזה הוא אביך"
"ימי נעורי אבי אינם נודעים לי – אך מעת ידעתי, מאז ימי עלומי, הנה הוא משלומי אמוני היהודים שומר תורתנו בכל לב, וברוח אמונתו זאת אלפני וגדלני מעודי."
"האיש דיל מונטו" הוסיפה הגראפין לדבר "אשר ידעתי היה איש יפה מראה גבה הקומה, שערותיו היו שחר רות וכן היו עיניו. ואתה אינך דומה לו כל מאום."
"כמראה אשר כבוד הגברת מראה לי", ענה יוסף "כן הנהו גם היום, אבי תהלה לאל מלא כח עלומים!"
"אולי דמית לאמך?"
"גם לאמי גם לאחותי אינני דומה בצלם תארי, וכבר בעודני ילד שאלו כזאת כמה מן האורחים המבקרים את בית אבי, אך אבותי שחקו החרישו ולא ענו דבר"
"הוא הוא ולא אחר" – אמרה הגראפין אל לבה.
הגראפין לא מצאה מענה עוד, גם שני הנערים החרישו ויפנו וילכו לחדרי משכנותיהם. –
הגראפין נשארת לבדה תפווה במחשבותיה, קמה מכסאה ותתהלך אנה ואנה בסערת נפשה ותאמר: כן הדבר! דיל מונטו גנב או צוה לגנוב את בני לגדלו ולחנכו באמונת היהודים, בחרפה ובזו הרחקתיו מעלי אז באמר לי כי יהודי הוא – אי לזאת תחת אשר בתחלה אמר להמיר דתו למעני, ולהתנצר, התחזק אחרי כן באמונתו לשמור פקודיה בכל לב, למען יסיר גם את בני מאחרי אמונתו – הוי אויב ומתנקם!
כל הלילה ההוא נדדה שנת הגראפין, הבקר אור ותשלח ותקרא את הכהן איש סודה, ותגד לו את כל לבבה.

"האם לא היה לבן הגברת?" שאל הכהן "איזה סימן מובהק בבשרו, בו נוכל להכירהו כי הוא הוא ולא אחר".
 "הזכרתני ואזכור" ענתה הגראפין "כי היה לו סימן מובהק. עודני זוכרת כי בהולד לי בני בכורי ברונא אמרה המילדת: אם יהיה גם הילד השני בן זכר, הכי נוכל להכיר ולהבדיל בין שני בני הגראף, אשר יצא ראשונה נמצא כְּתָם הַכֶּבֶד ככוכב קטן על צד חזהו השמאלי. ובצאת בעננא אחיו אחריו לאור עולם, לא נמצא עליו כל מאומה. והכתם הזה היה לנו האות האחד, על ידו הבדלנו בין שני הילדים".
 טרם כלתה לדבר ובעננא בא אל חדר אמו לברכה ולדרוש בשלומה. ואחרי אשר ברך את הכהן לשלום וישק את ידי אמו, פנתה אליו הגראפין ותשאלהו.
 "האם רחצת בשרך בנהר נעקאר בהיותך בהיידעלבערג?"
 "למוד הייתי לרחוץ בו לפעמים" ענה בעננא.
 "ורעך האם רחץ גם הוא עמך יחד?"
 "פעמים הרבה רחצנו יחד ושחוק היה לנו ברחצה תמיד. בהתפשטנו את בגדינו, בבואנו אל הנהר ובעלותנו ממנו נדמינו יחד לאין הבדל, ואך באחת נבדלנו איש מאת רעהו, ובזאת נכרנו, כי על צד חזה דילמונטו השמאלי נמצא כתם כבד בתמונת כוכב".
 "הוא הוא ולא אחר; קראה הגראפין בקול גדול, ותפול על כסאה כמעט אמרה לקום, ותתעלף –"

7. הפפארער

הגראף בעננא נבהל ממראה עיניו חרד אל אמו וזרוק מים קרים על פניה ורוחה שב אליה.
 "מה לך אמי? שאל בעננא, מה לך עטרת ראשי כי כה התעלפת?"
 "בעננא בני יקירי"; צפצפה הגראפין "רעך דיל מונטו, הוא אחיך ברונא האובד הוא הוא ולא אחר; –"
 "גם לבי אמר לי כן; –"
 "האמנם גם אתה בני אמר לך כזאת?"
 "כן דברתי אמי, מאז ראיתיו ראשונה בהיידעלבערג, נפעמתי וכמו נחשתי, כי הוא אחי, אך אם גם אז נקשרה נפשי בנפשו לאהבה אותו אהבת-אמת מאין פנות אל דתו ואל מולדתו, לא מצאתי ידים לתת אמון אל מעלות רוחי, והגות נפשי. ועתה אמי הגידי נא במה נודע לך עתה אל נכון. ומה ראית אות כי הוא הוא ולא אחר?"
 ותספר הגראפין לבנה לבעננא את תולדות ימי עלומיה ואת אשר קראה כי היתה מיועדת לרפאל דילמונטו, וכי גרשתהו מעל פניה אחרי הודע לה כי הוא יהודי; וכבר אמר לבה לה כי עשה דילמונטו בה נקמה, ויגזול את בנה, וכתם הכבד על חזה יוסף הלא ברור ימלל כי צדקה במשפטה. –
 "כנים דברך אמי; עתה אחישה אפול על צוארי אחי, ואעמידהו לפני אמו".
 "לאט לאט לך אדוני" אמר הפפארער איש סוד הגראפין "לאט לך גבר צעיר לימים, התאפק נא כרגע, האם שכחת כי אחיך עודנו יהודי ואם לא בדעת נפש, וטרם יסיר אולתו ממנו וטרם ימהר נפשו מהבלי אמונת היהודים לא נאווה לו לנחול כבוד בית אביך ולהקרא בשם הגראף מדארנבאך".
 "מישרים ידבר האדון הפפארער, תורת אמת על לשונו" ענתה הגראפין, "כמה כלו כליותי בחיקי, לחבוק את בני ולרחוץ פניו בדמעותי, ובכל זאת אחריש אתאפק, אשים מעצור לרוחי ומחסום לתשוקתי עד יצא כאור משפטי – אנכי הנני ללכת לפראג לדרוש ולחקור כאשר תשיג ידי, ואתה ורעך תשבו פה, ובין כה וכה יקח הפפארער דברים אתו להוכיח כי אך שקר הנחילהו דילמונטו הפושע, שולל הוליוכוהו מוריו האוילים, אף יורנו צדקת אמונתנו ואמת למודיה. ואתה בעננא הנני נוטל עליך כי לא תגלה און רעך שמץ מכל הדברים האלה עד שאשוב מפראג".
 "אמי מחמל נפשי"; ענה בעננא, "אם יוסף אחי הוא, כאח אהבהו יהיה יהודי או נוצרי, אך פקודתך תשמור רוחי –"
 למחרת היום היתה הגראפין דארנבאך נכונה לעשות דרכה, ויוסף בא עם רעהו בעננא לברך אותה ברכת הפרי דה, וכאשר נגש יוסף וישק את ידה אמרה לו.
 "גשה נא עלם נחסד וחבקני בזרועותיך, דע בני יקרת בעיני כבני", וככלותה לדבר הקריבה אליו ותשקהו וזרמי דמעות פרצו מעיניה.
 הגראפין עלתה במרכבתה ותסע, ויוסף פנה אל רעהו בעננא ויאמר: "הזאת אמך אשר חמת עכשיו תחת עטה על היהודים וחרפות מלאו מכתביה אליך, עלינו ועל דתנו?"
 "הלא אמרתי לך" ענה בעננא "כי תמצא חן בעיני אמי?"
 אחרי סעודת הצהרים בא הפפארער אל הארמון לעשות דברו. הגראף בעננא נגש אליו ויעמידהו לפני יוסף ויאמר: "הנכבד הזה היה מורי בימי ילדותי ואיש עצת אמי עד היום".
 "אדוני דיל מונטי"; אמר הפפארער אל יוסף "האם חכמת הרפואה אתה לומד?"
 "כן אדוני, בחכמה הזאת בחרתי כי יקרה ונכבדה בעיני"
 "אי לזאת לך גאווה תהלה דילמונטו" ענה הפפארער "כי הנך מחזיק בתומתך, ובאמונתך דבקה נפשך, ולא

הלכת בדרך הרופאים הבחורים אשר ישליכו את אמונתם אחרי גוים – “נקה החכמה הנכבדה הזאת מכל רע” ענה דילמונטו “ולא עליה כל תלונה, כי אם על אבות הבחורים האלה אשר ישלחו את בניהם מעל פניהם בטרם ילמדום יסודות התורה. הרופאים הצעירים מבני עמי אשר ראיתם הולכים שובב בדרך לבם, רבם נעורים וריקים מידיעת חכמת הדת, על כן כשלו ונפלו. האנשים האלה, לא למדו לדעת כי האלהים גדול העצה ורב העלילה, אשר אין מספר לתבונתו ואין קצה לגבורתו, ברא ועשה תבל ומלואה, תכן בחכמה נפלאה כל חוקות שמים וארץ. המה בגשתם להתבונן אל בנין גוף היצורים אבריהם וכחור תיהם ויראו את יושר משפט הליכותיהם, ויופי משטר חקי חייהם, יכסלו וינאלו לחשוב כי מחיק החומר לבדו יצאו ויהיו כל אלה, וכל רוח אל חי מרום וקדוש אין בקרבם. ואנכי לא לי נאווה תהלה, לא בחכמתי מצאתי און לי להחזיק במעוזי האמונה, כבוד ינחל אבי אשר הורני תורת אל חי, ובחכמתו וביראתו את ה' כונן אשורי בנתיבותיה אמת.”

“אשריך עלם נחמד” אמר הפפארער “כי נתן ה' חכמה לאביך, והריחך ביראת ה', ומה המה הספרים אשר למדך אביך?”

“הספרים, הלא המה כתבי הקדש, ספרי התלמוד, וספרי גדולי חכמי ישראל, אשר רוח כתבי הקדש מתנוסס בהם מלאים חכמה ויראת ה'.”

“כתבי הקדש” ענה הפפארער “הן המה גם חיי רוחנו ונשמת דתנו, אך ספרי התלמוד. סלח לי עלם משכיל אם אמר כי הם עותו את הישרה והחשיכו מאור כתבי הקדש, אשר יאיר ויופיע בעצם תומו באמונתנו אמונת הנוצרים הקאטוליקים. השמת לבבך, לב חכם להתחקה על שרשי דתנו, ובמה נבדלו מיסודות דת היהודים?” “לא לאיש צעיר לימים כמוני” אמר יוסף “לפלס נתיבות הדתות, ולהביאן במשפט, תורה צוה לנו משה מורשה לחכמי ישראל מדור דור, המה ידעו השכילו לדעת אמתה, ואני בתומי אלך בדרכי אבותי בצדקתם אחזתי ולא ארפה, ולא יקחני לבבי, לדרוש לחקור אחריהם, כי מה אנכי ומה חיי?”

“אבל הלא ידעת כי גם בנו יש חכמה וגם לנו נתן אלהים עינים לראות ולב להבין, ובראותך כי נפרדנו אנחנו מן היהודים, מדוע איפוא לא תבקש לדעת, מה יש בלבבנו ובמה הוכח נוכיח שגגת בעלי התלמוד וזדונם?” “שא נא בטובך אדון יקר” ענה יוסף “לתומת עלם כמוני אם יחפוץ לחיות חיי מנוחת הנפש על מוצא פי אמר נת אבותיו, נעזבה נא את הוכוחים האלה נשתעשע ונשיח בדברים אחרים ולא נבוא במשפט.” “הלא ידעת אדוני,” אמר הפפארער “כי כהן לאמונת הנוצרית הקאטולוקית אנכי, באהבתה אשגה והיא שיחתי כל היום, ומדעתי כי שומר תורה אתה, משכיל ומבין במקראי קדש, אמרתי אין טוב כי אם לקחת עמך דברים ביסודות האמונה, אולי יעלה בידי להבינך דעת אמונתנו ולהשכילך באמתה, אוציא יקר מזולל, ופעולתי את אלהי, וגם נפשך תברכני סלה”

“בדי ריק תיגע אדוני לעקור נטוע זה ימים רבים, ממעי ישראל יצאתי, על ברכי אבות משלומי אמוני ישראל גדלתי, מורים חכמים ומשכילים שקדו ללמדני דעת קדושים, ותורת ישראל באה בקרבי והיתה לדמי לבבי ורוח חיי, ואיך יקח לבך להפוך משרש אמונתי כמו-רגע,”

“ולמען לא אכחיד את האמת תחת לשוני, הנני לאמר לך אדוני כי לכה אמיץ הנני לערוך עמך אף כי צעיר לימים אנכי, ולבבי סמוך ובטוח כי לא תכריעני בהשפטך עמי, אך למה זה אנכי נשפט על דבר אמת ואמונה, והמשפט לאלהים, ילך כל איש בשם אלהיו, ובתורתו אשר ירש מאבותיו יחיה.”

“ומה תאמר” שאל הפפארער “בבן ברית הנוצרית אשר לוקח משדי אמו בתרמית או בחזק יד, ובבית היהודים גדל ואכפו עליו תורתם. מה תאמר באיש כזה, האם אין לנו המשפט להצילו מיד עושקי נפשו? והוא גם הוא אחרי הודעו כי נוצרי הוא מבטן ומלידה האם איננו מחויב לשוב אל דת אבותיו?”

“איש כזה” ענה יוסף “אם אך אורו עיניו באור תורת ישראל, ולבבו הבין והשכיל באמתה יעוז וישמח במתנת חלקו.”

“אם כה חשבת למשפט” קרא הפפארער בחרות אפו, “איש יהודי עקש אתה –”

“בי אדוני! קרא בעננא אשר ישב עד כה ומקשיב ומחריש “אל תכלים את רעי הבא לשבת בטח בצל קורתני!

זכור ואל תשכח כי אתה החלות לבוא בדברי ריבות עמדו, והוא הלא בקשך מאז לחדול ממנו.”

הפפארער נבהל לשמוע כדברים האלה מפי בעננא הביט אליו והתפלל ועד ארגיעה התאפק, ויגש אל יוסף ויאחז את ידו ויאמר: “סלח לי עלם נחמד כי מהרתי להתעבר ודברי און התמלטו מפי, נעזבה נא טענותינו הפעם ולעת מצוא נשובה ונשיחה בדבר הזה – כי הכי נכבד הוא.”

8. תחלת דין

הגראפין באה לפראג ותפנה אל אחד השרים הגדולים בכהני הנוצרים ותספר לו את כל אשר נודע לה, ואשר תחשוב על אודות בנה השדוד, והשר הגדול הזה שמע ויתמוך את מחשבותיה כי יד רפאל דיל מונטו במעל, ולנקום את נקמתו ממנה גזל את בנה וביאהו בברית דת היהודים, ויהי דברו אל שרי פקודות העיר לתת את רפאל בכלא. הדת נתנה והגראפין לקחה עמה אחד הפקידים, ואנשי חיל ותלך אל בית רפאל.

היום נטה לערוב ורפאל דיל מונטו ישב את אשתו ואת בתו על השולחן ויקרא לפנייהם את המכתב אשר כמעט קבל מיוסף, בו יודיעו כי בא עם רעו להנפש ימים אחדים בטירת דארנבאך, פתאום נפתחה הדלת והגראפין אגנעס באה ותגש אל רפאל ותאמר:

“רפאל דיל מונטו האם תכירני ותדע מי אנכי?”

“אגנעס מהאהענשטיין!” קרא רפאל בתמהון לבב.

“זה שמי לפני, וכעת אגנעס גראפין מדארנבאך אנכי”

“גראפין מדארנבאך? אולי גם אם רע יוסף יקירי?”

“עול לא ידע בשת! מה עשית לבני אשר גזלת ממני?”

“גראפין לא בדעת תדברי”, ענה רפאל “אנכי גזלתי את בנך?”

“אתה גזלתו לקחת נקם ממני יען גרשתיך מעל פני, על היותך יהודי, הבאת את בני בברית דת היהודים.”

“נפלאו דברך ממני! גראפין, אין תבונה בהם”

“עד מהרה תבין ותדע” ענתה הגראפין בזעף אף, ותפן אל הדלת ותפתחה ופקיד הפאליציא ונשיו באו החד רה.

“רפאל דיל מונטו” אמר הפקיד הנני בא לתתך במאסר, עליך השיאו עון אשמה כי גזלת ילד נוצרי והבאתו במסרת דת היהודים.

“מי זה ירהיב עז בנפשו בימינו אלה!” קרא רפאל “להתעולל ולהתגולל בעלילות הבל כאלה – ילידי ימי החשך; ואיזה רוח עבר על שרי העיר הנאורים, לחבוש במאסר איש סוחר מתהלך בישרו נכבד בעמו, על דברת אשה משוגעת?”

“עלי למלא אחרי פקודת השרים” ענה הפקיד “אם נקי אתה מחטא זה משפטך אור יצא חפשי תהיה. אך עתה הואל והשיבני אל שאלותי אלה, העלם אשר נקרא יוסף דיל מונטו בנך הוא אשר ילדה לך אשתך אם לא?”

“איננו בני” ענה דיל מונטו.

“הלא יכוננו דברי” אמרה הגראפין.

“ואיזה דרך בא הילד לביתך?” הוסיף הפקיד לשאול.

“הוא בן איש יהודי רוכל עני, מעיר יונג בונצלואו, האיש הזה הוא אשתו ושלושה ילדיו כלם מתו זה כעשרים שנה במגפת החולירע בבית החולים לעדת ישראל, ורק בנו הקטן יוסף נשאר לבדו, ואחמול עליו ואספתיו אל ביתי ויהי לי לבן.”

“האם לא נמצאו שמורים בידך דברים אחדים מעזבון הרוכל הזה? הוסיף הפקיד לשאול.”

“נמצאו דברים קטני הערך אשר הנחתי למזכרת.”

“קחם אלי”

“ורפאל הביא את יתר הפליטה. ויתנם לפני הפקיד. –

ויהי כראות הגראפין את המעדאלליאן, והנה תמונת בעלה המת עליו, ותצעק צעקה גדולה:

“זה הוא המעדאלליאן אשר היה על צוארי בני ברונא, תמונת בעלי המנוח גראף ארטהור מדארנבאך צורה

עליו! ואתה זד יהיר עוד תשים מצחך נחשה להכחיש כי גנבת או צוית לגנוב את בני ממני! –

“הנך רואה דילמונטו” אמר הפקיד “כי כל הדברים האלה יענו בך ועל פניך יוכיחו. אכן נודע עתה אל נכון כי העלם אשר נקרא עד עתה בשם יוסף דיל מונטו, הוא הגראף ברונא מדארנבאך. אשר נגב מבית אבותיו בהיותו ילד קטן. – לכה איפוא עמדי אדוני רפאל דיל מונטו.”

“הנני הולך עמך” אמר רפאל “ואלהים אמת שופט צדק ידין דיני וענתה בי צדקתי. ואל הגראפין פנה ויאמר:

“גראפין! אלהים בחר בך להיות לי למפגע רע בנתיבות חיי, לפני הבאתני באולתך עד שערי מות ואל עברי פי עון רצח. והיום הפלת בלהות, בחמת עברתך, על בני ביתי החפים מכל פשע – אלהים מצא את עוני – וחימה אין לי עליך. אך החסד הזה תעשה עמדי, אחת אשאלך והשיבני, האם יודע יוסף מחמל נפשי את העלילה אשר שמת עלי.”

“עודנו איננו יודע מאומה” ענתה הגראפין “איננו יודע עוד כי אמו אנכי, עוד אב יקראך, ולתוגיון נפשי עוד

תהלתך בפיו, ושפתיו ישבחו תמיד את האיש אשר גזל כבודו, עשרו – חיי נפשו ואמונתו.”

“אם כן איפוא” אמר רפאל “ברוך ה' אלהי ישראל כי אצל לי נחמה אחת בעניי וחשך ממני הדאגה הזאת.

וְאַתָּנָה אֲהוּבֹת נִפְשִׁי!” אמר אל אשתו אשר ירדה בבכי, ואל בתו אשר עמדה נדהמה. “יהי לבבך סמוך ובטוח באלהי ישענו כי עד מהרה ישיב לנו ששון ישענו, והניס כל יגון ואנחה מקרבנו.”

ככלותו לדבר יצא רפאל את אנשי הפקודות מביתו אל בית הכלא.

—

הקול נשמע כי רפאל דיל מונטו נתן בכלא ותהום כל העיר, האמנם כל דברי רפאל נחקרו ונמצאו נכונים, ומשגיחי בית החולים הודיעו את השופטים כי נמצא כתוב בספריהם מפרש כי יוסף הוא בן קלמן אשר מת בבית החולים במגפה ורפאל אסף את היתום לביתו, בכל זאת עוד רחקה ישועתו, באמור השופטים מי יודע

אם לא ידו היתה במעל ועל פיו עשה קלמן לגנוב את הילד. כי הלא גם זה נחקר ונודע כי יוסף הוא הילד אשר נגב מבית הגראף דארנבאך, ומה לקלמן ולבית דארנבאך? איזה רוח עבר על קלמן לעשות הרעה הזאת אם לא הסייתהו רפאל, למען הנקם מהגראפין. ולמען עשות לה כגמולה אסף גם את בנה לביתו והביאו במסרת דת היהודים. בכנף ההשערה הזאת החזיקו השופטים, ולא קראו דרור לרפאל. ובימים ההם נתיבות המשפט בארץ אסטרייך נתיבות עקלקלות, השופטים יצרו עמל עלי חק, ואסיריהם לא פתחו ביתה, ובנפול רפאל לפני בני עולה כאלה על פי עלילות הגראפין ובדבר עון אשר פשע כנגד האמונה. – מי יחמול עליו ומי ידין דינו למזור: הגראפין שבה אל דארנבאך ותקרא ליוסף ותאמר אליו:

“דבר נכבד לי אליך אדוני, הלא ידעת כי זה לפני עשרים שנה נגנב לי בן, עתה שבתי מצאתי את בני האובד.” “ברוכה את לאלהים גברתי, וברוך יהי בנך המושב לך! האם יודע הגראף בעננא את דבר המציאה היקרה הזאת? –”

“בעננא יודע מאד, מפיו שמעתי ונודע לי כי עלם אחד הדומה לו בצלמו ודמותו, יש לו כתם הכבד בתבנית כוכב על חזהו.”

“מה ירמזו מליך גראפין!” ענה יוסף בתמהון לבב.

“גשה אלי ואחבקך בני!” קראה הגראפין – “גשה אלי ברונא בני ראות פניך לא פללתי –”

פלצות אחזה את העלם הזה, ובמשמר נטוע עמד תחתיו ולא זע. “האנכי יוסף דיל מונטו בנך? משגה בידך גברתי, הכתם הזה איננו אות נאמן, מקרה קרה ויאתה כמו דמיוני אל בעננא בנך, איש יהודי אנכי בן לאבותי היהודים.”

—

“נוצרי מלידה ומבטן אתה ולא יהודי!” קראה הגראפין “לא יוסף שמך כי אם ברונא, בני בכורי אתה, וממעי יצאת. רפאל דילמונטו היהודי הארור הזה, אשר לאב תחשבהו, הוא צוה לנגבך מחיקי בעודך יונק – אכן נודע הדבר כי זרחה עליו השמש, גם את המעדאלליאן, תמונת אביך הגראף מדארנבאך צורה עליו, אשר נתתי על צואריך, מצאו ביד היהודי הזה.”

“הזה ימריצך גבירה” ענה יוסף “לתת את אבי לגונב נפש? חלילה לך כי הוא איש צדיק וחכם.”

“יהודי איש צדיק!” אמרה הגראפין “כבר ענתה צדקתו בו, הגניבה נמצאת בידו, ולא יכול להצטדק עוד, ובאזני שרי פקודות העיר הודה עלי פשעו. וכבר נתן בכלא, משפטו לא יאחר, וכרשעתו יושב לו.”

“אבי נתן בכלא!” קרא יוסף מנהמת לבו. “מי יתן לי אבר כיונה אעופה ואוכיח צדקתו, ואצילנו מידי מבקשי נפשו לספותה. –”

“ואל אמך העומדת מצפה לחבקך בזרועותיה לא תשים לב, תקשיח לבך מאהבתי ברונא בני?”

אך כבדו אזני יוסף הנדהם משמוע, עודה הגראפין קוראת ומדברת, והוא פנה וירץ החוצה.

לא עברו רגעים אחדים, ויוסף עלה על המרכבה לבוא אל פראג, אך גם הגראפין לא אחרה גם היא ותמהר לבוא אחריו פראגה.

9. האם ובניהו

בחדר אחד בטירתה הגדולה אשר בעיר פראג ישבה הגראפין מדארנבאך עגומה ועצובת רוח, על ידה ישב בנה בעננא אשר ארח לחברתה פראגה העיר גם הוא כאיש נדהם הלום מחשבות ממחשבות שונות. בבוא הגראפין לפראג היה ראשית דברה לשחר את פני שרי פקודות העיר לתת משמר על רפאל דיל מונטו לבלי יוכל בנה ברונא, המכונה בשם יוסף דיל מונטו, לבוא אליו ולהתראות עמו, ולשמור גם ארחות ברונא לפקוח עין על כל צעדיו, ולמגנת לבבה גלתה את און השרים לאמר: כי בנה ברונא אשר נתגדל בבית דיל מונטו דבקה נפשו לאהבה אותו אהבת בנים את אבותיהם, ובאין משים כי עשוק הוא בדמי נפש וגדול עונו מנשוא ישים ברונא נפשו בכפו, לחלץ את רפאל ממאסרו. וגם אל סגן הכהנים באה הגראפין לבקש על נפשה ונפש בנה האובד ברשעו, לפניו קרעה סגור לבבה ותשפוך שיחה כי בנה בכורה אשר באשמת הפושע דילמונטו למד מנעוריו תורת היהודים נתעה לבבו בשוא להאמין כי אך בתורתם ישכון אור האמת, באמונת הרשעים הבוגדים האלה יחזיק בכל לב ונפש ולא ירפה אף אם יודע לו אל נכון כי נוצרי הוא מבטן ומלידה ובא בברית אמונתו בעודו יונק. הסגן הרעים פניו בשמעו את הדברים האלה אך למען הרגיע את נפש האם הסוערה, נחמה ודבר על לבה כי יחשוב מחשבות להשיב את הנדח ינסה דברים אל העלם להשיבו מאולתו, ואם לא יקשיב וישמע דברי חן ונחת, הלא ימצא און לו להצר צעדיו ולאכופו עליו בחזקת היד לעזוב דרך כסלו ושב אל אמונתו ואחוזתו. כשמע לדברים האלה רעדו כל עצמות הגראפין כי אם כל ישעה וחפצה לראות את בנה שב אל אמונת אבותיו, ולא תאמין בחייה אם לא ישוב והיה יהודי, בכל זאת נפשה ירעה לה להביא בצרה את מחמל לבבה ולתתו בכור עני ותלאה, כי ידעה את עז משפטי הממשלה וחזקי הכהנים עם איש כזה, על כן ישבה נפוגה ונדכאה, ענני תוגה כסו פניה, ורסיסי דמעה נזלו מעפעפיה.

ובעננא אשר שב כמעט מבית דיל מונטו מלכתו לראות את יוסף ולקחת עמו דברים, ישב בלב נשבר ונדכא,

התגוה הגדולה אשר החשיכה אור פני כל בני הבית הזה, האימה והפחד אשר נפלו עליהם, הדאיבו והכאיבו את נפשו הנדיבה, שם ראה ונוכח כי תומת ישרים תנחם, וצדקת ענוים תענה בם, כי אם גנב יוסף מבית הוריו, לא גנוב הוא עמם, לא מכעס קנאה, כי אם מאהבת חסד אספו את היתום הנעזב אל ביתם, ומחמלתם עליו היה להם כבן, ולישרים אלה גאווה תהלה וכבוד, לא בוז וקלון, אהבה ורצון לא יגון ואנחה, ושם למד לדעת כי כל עוד תכבד יד הגראפין על רפאל לעצרו בכלא לא תצלח לקנות לבב ברונא לאהבה, וכל כלי יוצר עליו להשיבו אל דת הנוצרית לא לעזר ולא להועיל, כי מאז נודע אל יוסף כי לא בן רפאל הוא נוספה בו רגשת התודה על האהבה אל רפאל ואל ביתו ולא ינקה את כל הנוגע בהם לרעה. על כן גמר בעננא אומר ליעץ את אמו ולבקשה כי לא תאחר לקרוא דרור אל רפאל ואף לבוא אליו לבקשו כי יסלח לה על כל הרעה אשר גמלה עליו ולהודות לו על חסדו עם ברונא בנה. ואת יוסף העיר כי יבוא גם הוא אחריו למלא את דבריו אך לא ימנע להתודע אל אמו כי אכן נודע הדבר. במחשבות האלה ישב בעננא על יד אמו, אך לא מצא עז בנפשו לפתוח פיו בראותו את תוגיונה והלך נפשה.

כחצי שעה ישבו יחדיו ואין דובר דבר, אחרי כן פנתה הגראפין אל בעננא ותאמר "האם ראית היום את ברונא אחיק? העודו אומר כי הוא בן דיל מונטי?"

"ברונא אחי יודע" ענה בעננא, "כי איננו בן לדילמונטו, אשת דילמונטו הגידה לו ולא כחשה, כי לא פרי בטנה הוא, וכמעט נוכח לדעת כי אחי ובנך הוא אך נעצב ברונא אל איש חסדו אשר אספו וגדלו כבן ימים הרבה, כי לא כגמול ידיו עשית עמו ותרדפהו באף תחת רדפו טוב. –"

"הגם אתה בעננא נואלת" קראה הגראפין לתת אמון לדברי בני בית רפאל הרשעים החטאים בנפשותם. "חלילה לך אמי לשום תהלה בנפשות הנקיים האלה, חלילה לך להשיא עליהם אשם גזל בן מידי הוריו. – לוא לקחת דברים את אשת רפאל ואת בתו, וראית ונוכחת כי תמימות וישרות הנה, רוח חן ותחנונים שפוך עליהן, תומת ישרים וישרת אמונים תאיר פניהם. ועולה לא נמצא בלבבן ובשפתן. מי ומי גנב את ברונא מביתנו – לא נודע, ומי יודע אם יודע עוד, אך אמת הדבר ברור כאור השמש בצהרים, כי יד רפאל לא היתה במעל, ואך מאהבתו חסד אספו כיתום אומלל ונעזב. תומת נפשות בני בית רפאל תעיד בם, די עדות נאמנה, אך הלא גם נחקר ונמצא כתוב בספרי עדת היהודים בפראג תולדות יוסף, זה להם יותר מעשרים שנה, ובא האות הנאמן כי נקי רפאל וחף מכל פשע. – ומדוע זה איפוא אמי יקירתי תדכא נקיים חנם למה זה תדאיב נפש בנך ברונא ותקשיח את לבבו מאהבתך".

"אוי לדור החדש הזה! ענתה הגראפין במרירות נפש "דור אהבת האמונה הולכת הלוך וחסור ומקנאי קנאתה נאספים, דור יתערבו ביהודים ויתרעו אתם, יאמינו לדבריהם, ויתנו לפעלם צדק, ראה בני גם ראה גם בך נגעה יד הזמן הזה, וגם אתה ילך לבבך להאמין כי נמצאו ישרים ותמימים בין היהודים, אויבי דתנו. עדות הרשום בכתב ספרי עדת היהודים לא נאמנו בעיני, היהודים האלה כרשעתם כן ערמתם מדאגה מדבר פן תודע ותגלה גניבת הילד באחרית הימים כתבו ראשי הקהל, אשר אולי גם ידם היתה במעל עם דילמונטו, זכרון שקר בספר לעד ליום אחרון, אך לוא ידעתי כי אקנה את לבב ברונא להתודע אלי ולהכירני כי אמו אנכי, לוא ידעתי כי בזאת יאות לנו ברונא לשוב אל חיק משפחתו ודתו, כי עתה נשאתי עון דיל מונטי וחליתי את פני שרי הפקר דות לשלחו חפשי, ואל גמולות ישלם לו – הבוא יבוא ברונא הנה?"

"עוד מעט וברונא בא" ענה בעננא "כי אמר ברונא אנחמה נא כמעט את הנפשות הנקיות האלה והנני אחד ריך", טרם כלה לדבר ויוסף בא, חשך משחור תארו, וחכלילי עינים מדמעה, את הדלת פתח ויעמוד בסף ולא מצא ידיו ורגליו.

והגראפין מהרה לקראתו ותקרא: "גשה הנה ושקה לי בני. עתה נודע לך אל נכון כי בני אתה", ויוסף נגש וישק להגראפין, והיא נפלה על צוארו.

"אכן נודע לך כי בני אתה, וכי ברונא שמך ולא יוסף?"

"אכן נודע לי" אמר יוסף "כי אינני בן לדילמונטו ואותותי לא ינכרו כמו יענו בי כי בנך אנכי, אך אם אינני בן לדילמונטו מבטן ומלידה, בן חסדו וצדקתו אנכי כי חמל עלי בהיותי ילד נעזב ואומלל, וגדלני כאב זה יותר מעשרים שנה. ואם אמי את הלא עליך להודות לו על חסדו זה – אף כי לא יקוה לתודה – חלילה לך נפש עדינה לשום לו עלילות דברים כי מאתו היתה שומה לגנוב אותי מביתך. חלילה לך להכאיב את לבבו ולבב בני ביתו היקרים והנעימים בגלל הדבר הזה, אנכי גדלתי בביתו ולמדתי לדעתו כי צדיק וחכם הוא אוהב מישרים ורודף חסד, משלומי אמוני ישראל הוא, אך עצת קנאים רחקה ממנו, אוהב וחובב את כל בני האדם כיהודים כנוצרים".

"רחוק לשמוע" אמרה הגראפין "כי ימצא איש אמונים כזה בין היהודים ולא האמנתי כי יספר לי איש אחר זולתך, אך בני אתה ודמי רוזנים נוצרים הלא בעורקיך יזולון. ונכון לבי כי לא תשקר. אף כי מאד יתכן כי בדבר הזה רמה אותך כי בנפשו הוא, אך יהי כדברך ולמענך אעשה לדון דינו למזור ומשפטו אור יצא, אך אתה בני למה תתראה ומדוע זה איפוא לא תמהר ותחיש לשוב אל אמונת אבותיך, אל שמם, ואל אחוזתך?"

"הקשית לשאול גראפין! ענה יוסף במבוכת נפש, "היחליף איש אמונתו כאשר יחליף בגדיו, פשוט ולבוש

בגדים. הלא ידעת אשה חכמה כי גדלתי על ברכי היהודים ותורתם בתוך מעי, אבי איש חסדי הפליא לי חסד ללמדני מימי נעורי תורת ישראל לטעת למודיה על לבי, ולפחת רוחה ברוחי, ואיככה אוכל להוציא מלבבי ומרוחי את התורה הזאת עד ארגיעה, ולבוא במסרת ברית חדשה, אשר לא ידעתי – הלא אקל גם בעיניך ותחשבני לקל הדעת, לאיש אין אמון בו.”

”חלילה לך בני לחשוב עלינו כזאת גם כנסיתנו לא תקבל אותך בחיקה עד אשר תלמוד לדעת יסודות אמונתנו ומשפטיה, ראה בני הלא הכהן רע בית אביך עמנו ובכל חפץ נפש ילמדך תורה. אמונת ישראל כסויה בעלטה ובמחשכים היא יושבת ולפני קרני אור תורתנו הטהורה, החשך כליל יחלוף עד ארגיעה ונסו הצללים.”

”אך למה זה תבקש לי אור חדש גברתי! ודי אור לי בתורת ישראל חשכת ערפל עליה לאשר לא באו בסודה ולא ידעו נתיבותיה – ומה מנך יהלוך אמי, אם אחיה על מצא פי האמונה אשר כבר האירה את עיני ואת רוחי מלאה דעת מוסר השכל ויראת ה', הן יעיד עלי אחי בעננא הנוצרי – כי לא נופל אנכי ממנו באהבת מישרים ובעשות טוב אף כי יהודי אנכי.”

”אן הלך לבך ברונא” קראה הגראפין ”איך התבלעה עצתך? איך יעלה על דעתך כי הגראף מדארנבאך יהיה איש יהודי? –”

ובעננא אשר עמד עד כה מחריש ומשתאה לשמוע מצא את לבבו לבוא למלא את דברי אמו ויאמר: ”הלא ידעת ברונא את משפטי הארץ כי לא יתנו לאיש יהודי להיות בתור מעלת הגראפים ולא יקיימו בידו נחלות אבותיו. ואם תעמוד על דעתך להיות יהודי אין לך כל חלק ונחלה לא בתור מעלת משפחתנו הכבודה, ולא בנכסי אבותינו הרבים והטובים ואיך תעשה בנפשך הרעה הגדולה הזאת למאוס בכבוד שועים ונחלות רוזנים, ולבחור בחיי בוז וקלון, עוני ודלות, זה חלק היהודים ומנת כוסם בחיים חיייתם.”

”ואיך תעשה בנפשך הרעה הגדולה הזאת” הוסיפה הגראפין ”להסגירה לשחת עד נצח לא תראה אור? כי ארורים המה היהודים, ארור חלקם בחיי עולם.”

”מה אמר ואדבר” ענה יוסף ”במה אצטדק ואזכר דרכי. אך אחת אמרתי לא אוכל לעשות בנפשי שקר, לעזוב את האמונה הכתובה על לבי וחרותה עמוק עמוק במורשי נפשי. יהי לך אחי תורת המעלה ואחוות הנחלה. ואני יהיה שמי דיל מונטי ואראה חיים ביגיע כפי ומאשר יחנני אלהי חיי.”

והגראפין לא יכלה להתאפק עוד ותתן בבכי קולה קול עז, ומשבר רוח יללה בכח ותקרא: ”לכן ישב רפאל דילמונטו בבית הסהר עד יכנע לבבך הערל, הפושע הזה יצק בך רוח עושים חמס שארך ונפשך, עכר שלומי ומנוחתך, חלל כבוד בית אבותי ואבותיך – ישא ויסבול פשעו עד יפקחו עיניך לראות כי הולכיך שולל, או אז ירצה עוננו. –”

”אלהי חסדו לא יעזבנו, ולאמת יוציא משפט” ענה יוסף ”ואני כל עוד רוחי בי אחזיק באמונתי” – ולא יכול יוסף לדבר עוד כי גבר עליו יגונו ודמעותיו אשר פרצו כמו נחל לא נתנוהו השב רוחו. וגם בעננא עזבה כחו ויבך בכי גדול. – אך כאיש מקיץ מתרדמתו התעודד ויקרב אל יוסף אחז את ימינו ויוציאהו מן החדר – וטרם יצא נשא את עינו אל אמו לאמר: ”הרגעי נא אמי, עוד לא אבדה תקוה. –”

10. פחד ותקוה

רגליו הוליכו את יוסף אל בית אביו מגדלו, כי לא ידע את נפשו וכל זמותיו נתקו. ובעננא אחיו הלך על ידו, נדהם ונדכא גם הוא, ובסורם אל הרחוב אשר שם בית דילמונטו עומד לתלפיות, עמד יוסף נצב ויפנה אל בער ננא ויאמר: ”מה הבשורה אשר אני מביא אל אסירי התקוה האלה בעננא? כי ישאלו את פי מה ענתה הגראפין, מה אומר אליהם? –”

”לבי נשבר בקרבי” ענה בעננא, ”מעיי יחמרו אחי בזכור את בני בית דילמונטו התמימים והכשרים, את אשר נגזר עליהם, ואת הרעה המתחוללת עוד.”

”מה ירזומון דברך האחרונים האלה?” שאל יוסף וכל עצמותיו רעדו.

”למה זה אעלים ממך את אשר יגורתי, ידעתי את אמי כי עזה כמות אהבתה את דתה, קשה כשאל שנאתה את היהודים ואת אמונתם, ומי יודע אם לא יוליכה הפפארער הקנאי איש סודה שולל לתת במאסר גם אשת רפאל ובתה, למען ענותך?”

”כן דברת אחי!” קרא יוסף וכחץ מקשת מהר לרוץ ביתה דילמונטו.

האם ובתה עמדו בחלון הבית מצפות לראות את יוסף ולשמוע מפיו בשורה, ובראות יוסף אותן מרחוק התעודד להשביח שאון רוחו כמעט, ולהעמיד את פניו ובבואו אמר: ”קרוב מצדיקנו אמי ואחותי, ואלהי ישראל ישלח לנו עזרו מקדש וצדקתנו כאור יוציא. אך עד יעבור זעם אמרתי אתכן טוב כי תעבורו מזה ותצאנה מאת פני העיר, ונסתרתן באחד המקומות ימים אחדים. הגראפין, כמו יודעת כי יד אבי לא היתה בגנבת בנה. אך ירא אנכי את הקנאים החנפים העוטרים אותה פן יסיתוה בשפק להביא גם אתכן בפלילים אולי יצילו מפיכת דבר.”

”אך אנה נחיש מפת? ואנה נסתר מזעם מתי רשע?” קראו הנשים העדינות וחורת מות כסתה פניהן.

”אל בית אבינו הזקן ר' יצחק קאלעמבערג נשמתו עדן, אשר בכפר פ' ביער הסמוך לברין העיר. שמה תשבו

ימים אחדים ואנכי אשאר פה אחקור ואדעה איך יפול דבר, ולא אמנע להודיע אתכן. – והנה שם הפפארער הזקן אשר היה מאוהבי אבינו הזקן נאמן בבריתו, אף כי כהן הוא, יהיה עליכן סתרה כי איש אמונים הוא ויקר רוח.

היום רד צללי ערב נטיו, ווילהעלמינא ובתה שפרינצא עלו במרכבה לנסוע, ויוסף עומד עליהן לשלחן ולברכן. דעת לכל קורא נבון נקל לצייר לו את מחזה הפרידה הזאת למוג לב ולשבר רוח, נהרי נחלי דמע אשר נגרו מעיניהם, האנחות אשר פרצו מלבביהם, התפללות והברכות אשר נשאו, אך לזאת ישאנו הקורא אם נעתיר עליו דברים אחדים לאמר, כי אמונת שלשת האומללים האלה בצדקתם ובבר כפם, ובטחונם באלהי ישראל כי לא יעזוב חסד מאתם החיו את לבביהם הנדכאים והחליפו את כחם, אשר כמעט עזבם, אור תקוה טובה נשקף מרסיסי דמעוניהם, רוח נכון התנוסס בהם, יוסף נשק את ידי אמו ואחותו, אף המה הרווהו מנשיקות פיהו והמרכבה נסעה. –

נוהג הסוסים אף בהם ללכת כאשר יכולו כל הלילה ההוא, הבקר אור והנשים באו אל כפר פ'. ויסורו אל בית אביהן אשר ביער. ואל שומר הבית אשר חרד לקראתם אמרו כי באו הנה להנפש ימים אחדים מתשואות המון הקריה ולשאוף רוח צח ביער, ולמען לא יפריעו מנוחתם הדרושה להן לחפץ בריאותם אל יודע לאיש כי באו הנה.

המסע בין שדי תבואות, ובין יערים צומחים כל עץ רענן כל הלילה, הרוח הצח והנעים הנושב בכל הכנר ההוא השיב רוח העצובות והעגומות האלה, כמעט הנפשו מעט מעמל הדרך, רחצו סכו ולבשו בגדיהן ותצאנה לשווח במשעולי הכרמים ובנתיבות הגנים.

”מה יפה הכנר הזה אמי!” אמרה שפרינצא ”מה טוב ומה נעים הרוח המרחף פה ופה כחו להשיב נפש נענה, ראי אמי גם ראי יגון אנחה צמתו את לבבי ובכל נשימה ונשימה אשום נופש, ומקור דמעוטי אשר נסתם ממצוקתנו גם הוא נפתח פה ולפי אידנו יזל, וירוח לי, מה נפלאים מעשיך אדון כל תולדות! מה יקר אף נעים החסד והחן השפוך עליהם ומה עקוב לב האדם ומה רבה דעתו, מה לה אל הגראפין ומתי סודה כי יחמסו עלינו מזימות – מה עשה לה אבי רעה?”

”אל תתני את פיך בתי” ענתה ווילהעלמינא ”לחטוא לשים תהלה בבני איש, אלהי כל הרוחות עשה גם האדם ישר ומחסדו וטובו הגדול אצל גם אליהם, ומרביתם מתהלכים בתומם רודפי צדק וחסד. וגם הגראפין חימה אין לי עליה, נכרים דברי אמת כי גנב גנב לה בנה האחד ואותותיה ראתה כי יוסף אשר כבן גדל בביתנו הוא בנה זה, ואיכה לא תטפול עון הגניבה עלינו, ולא אכחד ממך בתי כי מאז בא יוסף אל ביתנו מאז שמתי עיני בו ראיתי מצאתי הכרת פניו עונה בו כי מילדי האשכנזים ולא מילדי היהודים הוא, האלהים הרואה ללבב יודע צדקתנו, אך אשר יראה לעינים ימצא כי אשמים אנחנו.”

”אי לזאת אמי – נוחלה אבדה תקות ישועתנו. איזה דרך יהל אור על החשכה הנוראה הזאת, מי יגלה את הסוד הכמוס זה יותר מעשרים שנה? ומי ימצא המפתח אל מנעולי החידה הזאת, אשר אבד עליה כלח?”

”אל אלהי הרוחות לכל בשר” ענתה ווילהעלמינא בנהמת לבה, אשר לפניו נגלו כל תעלומות, ולילה כיום אור לפניו, מסכות יהפך להתר חרצובות הסוד הזה ותעלומה יוציא אור.”

”מי יתן והיה! – וזכות אבותינו הקדושים תעמוד לנו.”

עודן מדברות והנה קול קורא: ”ברוך בואך בת קאלעמערג אוהבי!” יוצא מפי איש הולך לקראתם, פלצות אחזה ברגע את הנפשות הרכות והנענות האלה, לשמוע קול איש יודע כי באו הנה, אך בשאת ווילהעמינא עין לראות מי הוא הקורא אליהן, שב רוחה אליה, ותען: ”ברוך אתה לה, כהן צדק.” – ואל בתה אמרה, הוא הפפארער אשר אמר יוסף, והאיש זקן ונשוא פנים, קווצותיו תלתלים לבנות ככסף, עיניו מפיקות רצון וחסד, ועל שפתיו אהבת חן ותחנונים.

”הלא בתך זאת העלמה הנעימה הלא, שרתי דילמונטי” אמר הזקן ”ואיה איפוא בעלך? כי תלכנה לשווח ביער ואין איש עמכן. האם לא תיראנה בנותי מפחד שודד בערבה.”

”בעלי נשאר בפראג כי עסקיו עכבוהו ומפינו תקבל ברכת שלומו ואנחנו פה במקום משכן כבודך לא נירא רע. מי יתן ולא יאונה לנו כל און בקרית מלך.”

”אל מה ירזומון מליך? עדינה בנשים! מי זה ירהיב עז בנפשו, להרגיז מנוחת נות צדקך. כאביך אוהבי הצדיק נשמתו בצרור החיים, כבעלך החכם ועושה טוב, תומתם וישרם חומה עליכן סביב, צדקתם וחכמתם מגן בעד כן, ומה לך בתי כי תגורי, ראי בתי הלא פניכן רעות ודלות ובעיני בתך הרבה אגלי דמעה, הלא דבר הוא – אם יקרתי בעיניך כאשר יקרתי בעיני אביך ובעלך ספרי נא לי האם קרכם אסון הלילה, הלא לה’ הישועה, סורנה אלי בנותי הנפשנה מעט בצל קורתי מעמל הדרך, הלא זה ביתי העומד אחר כתלנו.”

הזקן הושיט ימינו אל ווילהעמינא ושמאלו נתן אל בתה, ושלוכי יד הלכו יחד אל ביתו.

דברי הפפארער הנעימים אשר כתומם כברם יצא מקירות לבב ישר, המריצו את ווילהעלמינא והעירו את לבבה לשפוך שיחה לפניו, הזקן ישב בכר כסאו הרחב והישן נכון להאזין ולהקשיב והנשים ישבו לפניו דומם, רגעים

אחדים, טרם מצאה ווילהעלמינא עז לה לפצות פיה כי גדל כאבה ופחדה ולא אחר הזקן להרהיב עזה במבט עיניו מַזְרוֹת רצון, אז פתחה ווילהעלמינא וספרה לו כל המוצאות את ביתה. באזנים קשובות שמע הפפארער את כל דבריה ומדי דברה הצהילו פניו ואור תקות שמחה הופיע בעיניו. – וכמו התאפק להחריש עד אשר כלתה המספרת לדבר. –

ווילהעלמינא הביטה בפני הפפארער ותחרד לראות כי נחה רוח שמחה עליו וכרגע אמרה בלבבה אולי שמח הוא באידה, אך הפפארער אָץ לשאול מדוע זה באתן הנה?

“להסתר מרגשת עם, ולהמלט משוט לשון” ענתה ווילהעלמינא בקול עמום מפחד ובהלה, מאת יוסף היתה שומה. –

“אל תיראי בתי ואל תחת, לא להמלט באתן” ענה הזקן “כי אם לישועת נפשכם שולחתן הנה, גדול העלילה אדון הנפלאות שלחנך לגול את האבן מעל פי הבור, יהי שמו מבורך! כי הקרה לפני להוציא לאור צדקת בני יצחק, ועתה בנותי אל תאצנה בי להודיע אתכן פשר דבר פן יבולע לכן. אחת אשאל אותה אבקש האמנה לדבר, רי, והתרשנה. ועתה מהרנה שובנה העירה, אל תעצורנה בדרך ואל יודע לאיש כי באתן הנה וכי ראיתן את פני מחר אהיה גם אנכי בפראג – ובטרם יבא השמש יאיר אור ישועתכן. – מהרנה עבורנה בנותי מזה – וברוכות תהיינה בצאתכן ובבואכן.”

11. ישועת רפאל וצרת יוסף

השמש בא אל מכוון שבתו, פעמון המגדל בעיר פראג הכיש שנים עשר מכושות, ובאולם בית המשפט העליון נאספו שרי המשפט ואלופי פקודות העיר, גם הכהן הראש בא בתוכם, כלם לבושים בגדי מַדָם לתפארה, באו וישבו כסאות למשפט, אחר כן בא גם הפפארער מן הכפר פ' וישתחוה לפני השרים ויברכם וגם המה השיבו לו ברכתם, קמו מפניו וראש השופטים שחרו לשבת עמהם. ובכותל הימיני נפתחה דלת והגראפין דארנבאך נשענת על יד בנה בעננא, באה אל האולם ואחריה יוסף, דומית תוחלת שררה בבית רגעים אחדים. אחרי כן קם ראש השופטים מכסאו פנה אל הפפארער הזקן ויאמר: “הואילה נא אדון נכבד להגיד לפני כבוד האלופים הנועדים פה את אשר הגדת היום בבקר אל כבוד אדונינו הכהן הראש”. הזקן קם מלא קומתו ויעמוד לפני השולחן ויאמר: “שמוע שמעתי כי נודעו עקבות בן הגראף מדארנבאך, אשר גנב מבית אבותיו זה יותר מעשר רים שנה, בבית יהודי אחד מנכבדי הסוחרים בעירנו, וניתן האיש בכלא למען יודה על פשע גניבתו, ואל אלהי הרוחות לכל בשר שופט צדק הקרה לפני עבדכם בעצם הימים האלה למצוא את ראש מסבי הגנבה, על כן חשתי ולא התמהמהתי לבוא ולהביא את החייב ההוא לפניכם לא למען תשפטוהו המשפט הנאווה לו, כי הולך הוא למות וכבר התודה לפני כדת אמונתו על עונו זה ונכפר לו, אך למען הצילכם מבוא בדמי נקיים, ולמען ישוב הבן האובד אל משפחתו ואל נחלת אבותיו. ועתה הואילו נא וצוו להביא את האשה השוכבת בעגלתו לפניכם כי עוד הדבר בפיה ועוד דעתה צלולה.”

ראש השופטים רזם אל משרתי הבית, והמה הביאו במטה אשה אחת דלת הבשר וצנומת התאר, עיניה נמקו בחוריהן, כלה אמרת כי כבר אכלה הדלקת וחורת מות על פניה המטה העמדה בתוך הבית וראש השופטים על יד הפפארער הזקן נגש אליה ויאמר אליה: “מה שמך נפש נענה?”

“שמי מארינקא ומעיר ברין אנכי –”

“הגיד נא מארינקא באזני כל השרים הנועדים פה את הדברים, אשר הגדת אל הכהן הנכבד הזה בהתודתך לפני. ובאלהים השופט הצדיק אשר את נכונה לעמוד למשפטו, הנני משיעך כי תאמרי רק אמת ולא תפילי דבר.”

“הנני הולכת למות” ענתה מארינקא “ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת לשאת שם ה' לשקר. – האמנם חטא תי חטאת גניבת נפש, אך דבר שקר שנאתי מעודי ואתעבה.” ותתחזק מארינקא על המטה ותספר את כל המרצאות אותה וכל דבר פשעה. וסופר בית המשפט כותב את כל דבריה בספר, וכמעט כלתה דבריה הרימה את ראשה ותפקח עיניה להביט מסביב לה והנה כמו בעתתה רוח רעה התאמצה לקום ולרדת מעל המטה ותקרא בקול גדול: “עודך חי דארנבאך? עודך שבע כח עלומים האם גם אתה באת פה למען אראך בטרם אמות? אהה! מה תחזינה עיני, דארנבאך אחד! שני דארנבאך לנגד עיני! ואת שתי ידיה הושיטה אל המקום אשר עמדה הגראפין ובניה.”

“הגראף ארטוהור דארנבאך כבר מת, ואלה שני בניו, והאחד מהם היה בידך” ענה ראש השופטים. “שנים הולידה לו אשתו אגנעס מהאהענשטיין, תאומים היה בבטנה! ואני לא ידעתי, אני אמרתי אגנוב את בנו בכורו האחד, ולא יהיה לו חלק בנחלת אבותיו. אהה איך נואלתי וחטאתי! ועתה קרבו נא בני דארנבאך אהובי למען אראה בכם תמונתו בטרם אגוע ואינני”, בעננא ויוסף הקריבו ומארינקא אמרה: “כאחד כן משנהו תארם כתאר אביהם כשני אגלי טל.”

עוד מלתה על לשונה והשבץ אחזה, עיניה יצאו מחוריהן וכל יצוריה התפרקו ולא נותרה בה נשמה. “הוציאוה קרא שר השופטים. “והביאוה אל בית החולים, כי קרוב קצה. –”

מארינקא הוצאה, וראש השופטים צוה ויאמר: מהרו את רפאל ובני ביתו הנה ואמרו לו ולהם, כי לא למשפטנו יעמוד היום, כי אם לשמוע דבר צדקתו ופדות נפשו.

הגראפין ברכה את השופטים ואת הפפארער הזקן ותחבוק את יוסף בזרועותיה ותרוהו נשיקות ודמעות שמחה, וגם בעננא חבקו ונשקו. ויוסף גם הוא נשק ידי אמו ואחיו אך כאיש נדהם מפחד וחרד. רפאל בא אל האולם וישתחוה לפני שרי המשפט, וראש השופטים קם ויאמר: "רפאל דילמונטו, ברוך אתה לאל עליון, כי הוציא לאור צדקתך, אדון כל התולדות עושה נפלאות גדולות לבדו הפליא חסדו עמך ועמנו אנחנו כלנו הנועדים פה, ושלח מלאכו להביא את הגנב, גונבת נפש בן הגראף דארנבאך אל בית החולים אשר תחת השגחת הפפארער הזקן הנכבד הזה בטרם תמות, ולפניו התודתה על פשע גניבתה. וכהן צדק זה, לשמע און כי נודע עקבות הבן הנגנב וכי נתנו בכלא אנשים נקיים, מהר לבוא ולהביא את האשה החוטאת, ובפנינו שבה נתנה תודה, ונודע הדבר כי חף אתה מכל פשע, לא חטאת רפאל כי אם הגדלת לעשות צדקה וחסד עם יתום עני נעזב ואומלל, הנך יוצא לחפשי וכרב טובך תסלח לנו כי חטאנו נגדך עיני בשר לנו ולמראה עינינו נשפוט." –

והגראפין גם היא נגשה אל רפאל ותאמר: "גם על חטאי עבור תעבור רפאל, כי הרביתי להרע לך חנם, אך לא בצדיה, צדיק מתהלך בתומך אתה ועמך הסליחה, הואילה נא וקבל תודתי וברכתי על כל הטוב אשר עשית לבן אמתך, ידעתי כי לא לתקות תודה עשית זאת ובמה אכף ואקדם פניך, אלהי הגמולות יגמול עליך כצדקך. "ידעתי כי לא בזימות רשע הרעותם לי, אי לזאת הנני סולח לכל אשר נגע בי לרעה – אלהים אמת ושופט צדק ישלח לכם אורו ואמתו, יושבי כסאות למשפט! ושפטתם צדק כל הימים, ולך כבוד הגראפין יברא ה' לך לב חדש ויפקח עיניך לראות כי לא כל היהודים משחתם בם, אכן נמצאו גם בקרבם אנשי אמת רודפי צדקה וחסד – והיה זה כל שכרי." –

ראש השופטים ברך את רפאל את אשתו ואת בתו פטרום לשלום, ויצאו. "ועתה אדוני הנכבדים" הוסיף השר לאמר: "נכתוב נא זכרון בספר היחש: כי נמצא הבן האובד לבית הגראף ארטהור דארנבאך וכי האיש הנקרא יוסף דילמונטי הוא הוא ברונא בן הגראף ארטהור והגראפין אנגעס לבית דארנבאך, לא יקרא שמו עוד יוסף ולא בשם דילמונטי יכונה כי ברונא שמו וגראף מדארנבאך הוא. וכל השרים קמו איש איש ממקומו וקול אחד ענו ואמרו "יחי הגראף ברונא בן ארטהור דארנבאך"! – הקולות חדלו וכהן הראש עמד וכמו בפנים נזעמים הביט על כל השרים הנועדים ויאמר: הלא ידעתם אדוני! כי לא יקום בן הגראף על שם אבותיו ונחלתם בטרם ישוב לאמונת אבותיו." "כן דברת אדונינו נשיא אלהים בתוכנו! ענו כל השרים פה אחד. "אך הלא לא יתמהמה הנצר הנאמן הזה לפנות שרשיו אל מקור חייו ולשאוב לו משם אושר ועושר, יקר וגדולה. –" "ועתה" פנה כהן הראש אל יוסף "הכון בן יקיר לקראת אלהיך." ויוסף אשר ידע מראש כי צפוי הוא אלי עמל ואון הרהיב עז בנפשו ויאמר: "אלהי חיי יגיה חשכי וכתורה וכמצוה אעשה."

תשובת יוסף מצאה חן ושכל טוב בעיני השרים ברכוהו קמו ויצאו מאת אולם המשפט, אך כהן הראש הבין לרעו מרחוק ואור פניו מפל וכצאתו פנה אל יוסף ויאמר לו בלאט: "הלא תבוא בן יקיר אלי היום לפנות ערב כי דבר לי אליך."

– "לא האמנתי לשמוע בן יקיר!" אמר כהן הראש אל יוסף בבואו לפניו אל המועד אשר יעד, "כי עודך מחזיק באמונת היהודים ועצתך נכונה עמך להיות יהודי דילמונטי ולא גראף דארנבאך." "כן שמעת אדוני" ענה יוסף, "יהודי אנכי ואיך אמיר דתי – הלא איש אלהים אתה, הורני ואני אשמע. אם ימיר איש את דתו במחיר כבוד ועושר הישא ה' פניו? הירצהו? –" "ממעני נוצרים יצאת ובברית דת הנוצרית הובאת, אך מקרה לא טהור השליכך בקרב היהודים ובלא דעת נפש למדוך תורתם. אי לזאת בבואך היום בברית אמונתנו אינך כי אם שב אל מקורך הראשון אשר עכרוהו וסת מוהו לך ימי הרעה. –"

"אבל נשיא אלהים! כבר נפתח לי מקור חיים המפכה ונובע ממקום הקדש, ממנו שתיתי ואורו עיני. ואיך אעשה הרעה הגדולה הזאת לעזוב את מעין ישועתי זה וללכת ולחצוב לי בארות חדשים, והמקרה אשר אמרת אדוני, אלהי הרוחות אשר בידו עתותינו הקרה לפני ומשדי אמי קראני להיות לעבד לו." "צעיר לימים הנך בני" אמר הכהן הראש "לא עמדת בסוד אלהים ועצתו לא הודיעך. הסכן הסכנת בלימודי דת היהודים על כן טובה היא ויקרה לך, ובתומת נפש תאמין כי אך בה מקור חיים, ולמען יאורו עיניך באורו הביאך אלהים בקרב היהודים, אולם כמעט יפתחו לפניך שערי אמונתנו הקדושה, וראית ונוכחת, כי אך בה ישכון אור האמת כי אך היא אמונת ישראל הטהורה, עליה נבאו הנביאים מראש לטענה נגלה נגלה ה' לבני האדם, אך היהודים בסכלותם ואולתם עכרו ורפשו את המקור הטהור אשר הפקיד ה' בידם לשמרו, אשר על כן מאס ה' בם וישליכם מעל פניו עד היום הזה."

"צעיר לימים אני, אדוני! ולא בית נבונים לי להתוכח עמך גבר חכם בעז, אך כבר באתי בסוד אמונת היהודים, יהודי הקנני אלהים מנעורי כבר באה בנפשי ובעצמי ולכל בה חיי רוחי, הרף ממני אדון נכבד והניחה לי, מעודי לא הלכתי בגדולות, ולא אבקש לי כבוד ויקר גם כיום, יהי שמי יוסף ולא גראף דארנבאך ונחל אחי את חלקי בנחלת אבותי."

"נער חסר לב אתה!" קרא כהן הראש בחדות אפו, "האם לא ידעת ולא הוגד לך כי הבא בסוד ברית הנוצרית ומים קדושים זרק עליו, אף בעודו יונק שדי אמו, לא יוכל להיות יהודי כל ימיו חק לכנסיתנו הוא ומשפט לכל מלכי ארץ, ולכה איפוא מה אעשה? הלמענך תופר תורה, ויעתק צור אמונתנו ממקומו? נוצרי נולדת, בסוד אמונתנו הובאת – ונוצרי תהיה כל ימך."

"הנני בידך אדון נכבד לעשות כרצונך בבשרי ובעצמותי, אך לא בבשר תשכון האמונה ודעת אלהים לא בעצמות, רוחי נאמנה את ה' אלהי ישראל וכל יד לא תגע בה להדיחה מאחריי."

"חלילה לנו לנגוע בך לרעה" אמר הכהן הראש "לא כימים הראשונים הימים האלה, לא באש ולא בחרב אנחנו נשפטים את העקשים, כי אם ברוח השכל ודעת, תשב אתנו באחד הקלאסטרים ימים אחדים שמה יעדתי לך מורה צדק הוא יורך ויתמך לבך עד אשר משרים תחזה, וידעת כי אך תשועת נפשך אנחנו מבקשים וברכתנו כל ימי חייך. המורה ההוא יודיעני את אשר יהיה עמך ושלחתי ולקחתך. ואתה לך לשלום – יאר ה' פניו אליך ויחנק. –"

12. יוסף איננו

ימים עברו ושבועות חלפו ויוסף איננו, אף עקבותיו לא נודעו, חשך כסה את בית רפאל דילמונט, כל לב נמס ובכל מתנים חלחלה. אנה פנה יוסף אנה חמק עבר? מה היה לו, מה קרהו? – ידעו כי הלך אל כהן הראש אך מדוע לא שב? בשני הימים הראשונים אמרו בלבבם אולי נפתה לבב יוסף על כבוד אבותיו ואחוזת נחלתם וגמר אמר לבא בברית הנוצרים ובוש יבוש להראות לפניהם. אולם אחרי אשר בא בעננא ביום השלישי אל ביתם לראות את שלומו ולדבר על לבו כי יסור אל בית אמו חדרו חדרה גדולה, הדאגה והפחד הפכו את לבבם בתחלה לחשוד איש את רעהו. רפאל וביתו אמרו בלבבם יודע בעננא, אנה יוסף ספון וכמתחפש בא אליהם לבלע עצתם, ובעננא חשב אכן החבא החביא רפאל את יוסף למען לא תאונה לו רעה, ולא יאלצוהו להתנצר. אך עד מהרה נוכחו כי אין רמיה בפי איש לאחיו ופלצות אחזה את כלם כאחד, ונפשם יצאה בדברם.

"יודע אנכי את יוסף את רוחו הכביר ודעתו הנאמנה" אמר בעננא אחרי אשר שב רוחו אליו כמעט "יודע אנכי כי נפלאה אהבתו את אמונתו עד מאד לא יערכה כל כבוד ויקר ולא ישוו בה כל סגולות מלכים, אף לא יחרי דנו כל און ועוני כל צרה ומצוקה לא תבעתנו לשוב מאחריה – כי עשוי לבלי חת, על כן יאמר לבי לי, כי מצא יוסף את לבבו לענות קשה את כהן הראש אשר קראו לבוא אליו לדבר על לבו, והנשיא הגדול הזה אשר מפניו יחילו כל באי שערי ארצנו ובכבודו יתימרו, חרה אפו ביוסף העלם כי הרהיב עז בנפשו לבוא במשפט עמו, ויצו להביאו באחד הבורות אשר בקלאסטרים הסרים למשמעתו, ליסרו ולענותו עד ישוב יכנע מפניו. אהה! ידעתי את כהני דתנו את אפם כי עז ותגרת ידם כי קשה."

"קרובים דברך בעננא לשמוע" ענה רפאל "והגברת אמך הגם היא איננה יודעת אנה איפוא ברונא בנה?" – "אמי שלחתי לראות את שלום ברונא" ענה בעננא "חלילה לה להתל בי". –

"גם אנכי חלילה לי לתת את אמך הגברת לדוברת שקרים" אמר רפאל, "אך הלא ידעת גם ידעת בעננא את עז אהבתה את דתה. מי יודע אם לא בלעה האהבה הזאת את אהבתה וחמלתה על בנה, ועל פיה היה שומה לענות את יוסף ולהביאו בכור הנסיון, אך היא קצפה מעט והמה אהה! יעזרו לרעה, לא ישימו לו רחמים. תרעד נפשי בקרבי, ותסמר שערתי בשרי בזכרי את השפטים הנוראים אשר עשו שופטי הדת ליהודים בשפאניא וב פארטוגאל, חוטר מגזע אנוסי פארטוגאל אנכי, רבת נעותי משמוע את כל התלאה אשר מצאה את זעומי עברת האינקוויזיציה, אוי אללי לנו! – טרופ טורף יוסף!" ורפאל ספק את כפיו ויתן את קולו בבכי ואשתו ובתו קרעו בגדיהן, ותיללנה יללה גדולה ומרה, וגם בעננא בכה עמם בכי גדול, אך עד מהרה התעודד ויאמר:

"אבל לא כימים הראשונים הימים האלה, גם אנכי יודע את משפטי האינקוויזיציאן ומעשיה, אך כבר חלפה עברה מנשמת רוח ההשכלה, היא וכל תועבותיה מן הארץ, כבר כבתה האש האוכלה, ומוקדי עולם כלו בעשן כלו, בצל מלכי חסד ישכנו היהודים לבטח, ועל מוצא פי דתם יחיו וישבעו מטוב הארץ באין מכלים דבר. ומי אכזר כיום לגעת בעצמות יוסף ובבשרו? יענו אותו במשמר ימים אחדים, ירעימו ויבהילוהו בדברים ובראותם כי לא יכלו, ישלחוהו שלם לנפשו."

"מי יתן והיה בעננא כדברך" אמר רפאל "אך אשר אני אחזה לי כי אם חלפו עברו משפטי קנאת הדת הנר ראים, קנאת הדת לא חלפה ואם תבוש ותכלם כיום להשפט בחרב ובאש, הלא תמצא נתיבותיה להצר ולהעיק על איש חרמה בערמת חסד, ותחבולות תקנה להשיבו עד דכא ובענות צדק – ראה בעננא חקור נא את אמך ודע את לבבה והיה אם תדע כי באמת נעלם ממנה מקום משמר יוסף, העירה את לבבה ללכת אל כהן הראש לחלות פניו, כי לא יכבד אפו על יוסף כי ייסרו אך במשפט ולא ישחית רחמיו, פן יבולע ליוסף כי רך וענוג

הוא.

—

בעצם היום הזה אחרי לחם הצהרים באה הגראפין ביתה כהן הראש לשאול את פיו על אודות בנה. "את ברונא בנך גברתי" אמר הכהן הראשי "שלחתי אל אחד הקלאסטרים לשמוע תורה מפי משרתי אלהינו, שם יכון ושם יתקדש לבוא במסרת אמונתנו"

"ברוך אתה לאלהי ישענו כהן צדק" אמרה הגראפין "כי שמת לבך אל בן אמתך, וברוכה פעולתך כי אצלת מרוח קדשך עליו ויאורו עיניו לראות כי הלך חשכים ואין נוגה לו."

"עיניו עוד הוכו בסנורים סגורות חותם צר מראות אור כי יהל" ענה הכהן הראש "אך תקוּת עמדי, כי בהיותו ימים אחדים מפרד מאחוזת מרעיו היהודים אשר יועילו להותו, רחוק גם מאמו ומאחיו אשר יבטח באהבתם ובחמלתם ובסוד ישרים ישב ומפי חכמים ושלמים ישמע תורה, אז תאורנה עיניו וראה ויבין כי שקר הנחילוהו אבותיו שקר, ושב ורפא לו."

"קטונתי מכל החסדים ומכל האמת אשר תעשה את אמתך איש אלהים אתה ורוחו תנחך משרים, ואנכי אשה נבערת וקשת רוח, אמרתי אלכה נא גם אנכי כפעם בפעם אל המקום אשר הוא יושב שמה לשחרו שלום ולדבר על לבו הלא בן בטני הוא ולא יוכל לראות בצרת נפשי"

"ואנכי לא כן עמדי, אמו את ורחמיך רבים, והיה כי יכמרו נחומיך עליו כמעט רגע בהתחננו אליך, ומצא און לו להכביד את לבבו לאורך ימים, אי לזאת אמרתי לא תדעי גם את מקום משכן בנך. עד אשר אראה איך יפול דבר הלא צויתי את פקיד הקלאסטער להודיעני מדי שני שבועות מה יהיה משפט העלם הזה ומעשהו, ומה תקותו בו כי ניחל, סורי אלי אחרי ימים ארבעה עשר ואשר אשמע אגיד לך."

ליום המועד באה הגראפין אל כהן הראש לשמוע דבר מה ולמגנת לבבה לא מצאה בשורה טובה, ומה נבהלו עצמיה לשמוע כי כמעט אפסה תקוה, ברונא הכביד את לבבו והקשה את ערפו מאן קחת מוסר.

"צר לי מאד" אמר הכהן הראשי "לשמוע כי בדי ריק עמלו הישרים והתמימים ההם, כבר החלו גם לענות מעט, וכל זה לא לעזר ולא להועיל, לא יתוכח עמהם ולא ישיב על תוכחתם לא יהלל אמונתו ולא יחרף אמונתו, נא, אין אמר ואין דברים, כי אם: הנני בידכם ואני יהודי אנכי ויהודי אמות."

"ומה דעתך קדוש אלהים לעשות עוד?" שאלה הגראפין.

"פליאה דעת ממנה" ענה כהן הראש בנפש מרה. "אבדה עצה, אם אמרתי אוסיף לענותו עמל ואון הוא בעיני, הן לא במעלו בא באמונת היהודים ולא במרדו מחזיק בה היום, אמונה קשורה בלב איש שבט מוסר לא ירחיק נה, ולשלחו לנפשו הלא ידעת גבירתי כי לא אוכל מטעם חקי הכנסיה."

"תנה אותו על ידי אבי כהן צדק!" אמרה הגראפין "אולי יראה אלהים בעניי והורני את אשר אעשה?"

"גם את הדבר הזה לא אוכל עשוהו, גברתי! מאז נודע דברו אל נכון גלוי לכל העם, נתון נתון הוא בידי חוקי הכנסיה. ולמשפטה יעמוד, ולאבותיו אין כל צדקה ומשפט, לכלכל דבריו, לא לשבט ולא לחסד."

"ומה תהי איפוא אחרית בני האומלל הזה?" נאנחה הגראפין בשבר רוח.

"הלא הגדתי לך הישרה בנשים כי פליאה דעת ממני, אך אם ממנו יפלא לא יפלא מה' לעשות עמו אות לטר-בה".

—

ובעננא אשר ידע את כל דברי כהן הראשי, כי הגידה לו אמו, מהר והודיע אותם את רפאל וביתו בפעם בפעם, בכליון עינים חכו למו דבריו וכליותיהם השתוננו להתבונן עדיהם, שקלו במאזני ההשערה כל אמר ומלה בארו ופרשו אותם באורים מבאורים שונים, למצוא בהם פתח תקוה, וברק תוחלת, אך כל חקרי לבבם לא הועילו כי אם להגדיל יגונם וכל נחם נסתר מהם. גם היום בשבתם יחד להבין בדברים אשר ספר בעננא בעטף נפשם שפכו שיחם ורוחם איש בחיק רעהו, דרשו וחקרו, ושקלו ונלאו למצוא יד, אך כנוח רוח על רפאל התעודד ויקרא: מדברי הכהן הראש אני שומע כי אם היה יוסף ממלט נפשו מבית כלאו היה שמח בלב. איש צדיק וחכם להיטיב האיש הנכבד הזה, כגובה שמים מן הארץ גבהו מחשבותיו ממחשבות כהני הנוצרים בימים עברו, ראה ונוכח כי יוסף מחזיק באמונתו בדעת נפש, ויחשבה לו לצדקה."

"כנים דבריו!" קראו כלם בפה אחד.

"ואולי אל האות הזה יחכה הכהן הצדיק הזה" ענתה ווילהעלמינא "כי יפליא ה' חסדו אל יוסף, ויתן לו יד לצאת מבאר שבי" —

"אמנם הגדיל ה' לעשות עמנו ועם יוסף נפלאות מעודנו" ענה רפאל "ולא יבצר ממנו גם הפעם לשלוח לנו עזרתו מקדש. אך מאז גלה כבוד מישראל לא יברא אלהים בריאה חדשה ולא יצוה לנו מלאכי מרום כי על כפים ישאוונו ואך מסבות יתהפך בנתיבות מעשי בני האדם והן המה מלאכיו עושי רצונו בימים האלה. — ויוסף לא ידענו עד היום מקומו איהו, הבו נא איפוא, נשית עצות נחשוב מחשבות — אולי יחוס אלהים אולי ירחם ועשה עמנו נפלאות". —

"השלום לך ברוך?" קרא איש נוצרי זקן הבא אל המלון לעת הצהריים ויגש אל השולחן הטעון כלים מלאים יין שרף גביעים וכוסות ומיני מאכל שונים, ואדוני המלון עומד עליו הכן לשרת בכל טובו את כל עובר אורח. – "גם היום תתן לי כוס יין שרף חנם מן האדום הזה, ברוך!" הוסיף הזקן הבא לאמר: "כי באתי גם היום לקחת ממך נזיד ובשר במחיר אשר תאמר."

"ברוך בואך וואצלאוו" ענה אדוני המלון, איש בא בימים גם הוא, "אורח טוב אתה לי תמיד, מאז ידענו איש את רעהו, ולא מנעתי חפצך מעודי, וגם היום אתן לך גביע יין שרף ולא מן האדום הזה, כי אם הצהוב ההוא אשר במגדל המרקחים, יין שרף ישן הוא שמור ליודעי ומכירי. – גם דינר כסף אתן לך. אם תאמר לי בעד מי הנך לוקח את הנזיד והבשר הכשר הזה לפעמים? וזה יותר מחדש ימים?" – "הלא אמרתי לך ברוך שלשום, כי נגיד בית הקלאסטער רוצה לעת זקנתו להתיידד על כן הוא אומר לטעום טעם מאכלי היהודים אם יערבו לחכו".

"למה זה וואצלאוו תהתל במכירך" ענה ברוך, "לא ימי התולים לנו ראה שערך ראשך כבר הלבינו, ואני גם אני שיבה זרקה בי – ולא נאווה לנו שחוק ולצון".

"אם שיבה זרקה בך ברוך למה זה אתה תאב לדעת חדשות וצפונות כאחד מבני הנעורים".

"די לנו הישנות, דבר אין לי לכל חדש, ולא אשא דעי למרחוק, עיני ולבבי לכלכל את בני ביתי, ולשלם את שכר המלון אל נגיד הקלאסטער במועדו, אך בדבר הזה אודה ולא אבוש כי כבר השתוננתי כליותי, ואשיחה עם לבבי למצוא פשר החידה הזאת, זה כארבעים שנה אנכי גר במלון הזה, ולא בא יהודי אך לעת הזאת להתלונן בצל הקלאסטער ומה מעשהו שם?" –

"הלא ידעת כי איש יהודי הוא האוכל מלחמך, ולמה זה תשאל את פי? אולם לא ברצונו וחפצו בא הנה, כי אם למרות רצונו הובא הנה. אך איה היין השרף הטוב אשר אמרת, תנהו לי, ואדע כי כנים דבריך". –

ברוך מהר אל המגדל ויקח משם צלוחית גדולה כסוית אבק, נגש אל השולחן ויבחר לו גביע גדול וימלאהו על כל גדותיו מן הצלוחית אשר בידו ויאמר "שתה וואצלאוו וינעם לך ויהי שקוי לעצמותיך".

"כן דברת ברוך" אמר וואצלאוו כמעט הגיעו את הגביע אל פיו – "לשלומך אשתה את הגביע". ואחרי כלותו לשתות עד היסוד הוסיף לאמר: "לוא גם ידעתי את שם העלם הזה אל נכון לא הייתי אומר לך ברוך על אשר חשכת ממני את המשקה היקר והטוב הזה עד היום".

"צדקת ממני הפעם על כן כוס משנה כוס ענושים אשיב לך הפעם בטרם צאתך, שבה עמדי כמעט עד תכון אשתי את הנזיד, כי מהרת לבוא הפעם". –

"קדמתי לבוא היום כי זה שני ימים אשר לא טעם העלם הרך והענוג ההוא כל תבשיל, נסה ינסוהו כהני הבית, יחשכו מאכל כשר ממנו יום או יומים, אולי ירעב ויאכל ממטעמיהם הטובים והערבים, אך הוא לא ילחם במנעמיהם, ואין נפשו כי אם אל מעט המרק הדל והרזה אשר אתה מוכר לי בעדו – וגם את המאכל הדל הזה אינו מבקש, כי די לו בפת חרבה, אפס מצות נגיד הבית על הכהנים לבלי ירבו לענותו. כי בן עשירי ארץ הוא ומפונק מנער. – מהרה ברוך החיש מעשה אשתך ואלך לדרכי יאכל וישיב נפשו".

וברוך מהר ויצא אל חדר הכירים ובתו הצעירה אשר עמדה על יד השולחן תחת אביה פנתה אל וואצלאוו ותשאל: "הואילה אדוני וואצלאוו הגידה נא לי האם יפה מראה ויפה תאר העלם הזה?" –

"גם את בת הגעות גם את תאמר לאלצני בשאלות. מה לך ואל העלם הזה – איש נוצרי הוא ודבר אין לך עמו. – וכהפנותו ללכת אל הספסל הגדול הנשען על יד הכותל לשבת ולהשתרע עליו אמר בינו ובין עצמו: רמות ונצורות מרוח מבינתי דבר העלם הזה, כהני הבית אומרים כי נוצרי הוא מבטן וגם הכרת פניו תענה בו כי בן שועים ואפרתים הוא, והוא אומר כי יהודי הוא. –

"כדברך עשיתי וואצלאוו" אמר ברוך "אצתי באשתי לכלות מעשי התבשיל, ובידי שפכתי את המרק ושמת י את הבשר בסיר הקטן הזה, היום יערב לו הנזיד כי טוב הוא וגם הבשר שמן. ועתה מוצא שפתי אשמור, אער לך גביע שני מן היין השרף הישן ושתהו לשלומי – עוד הפעם, וגם אני אשתה לשלומך ולשלום העלם היפה אשר אמרת, כי לא ידעת תכנהו". –

ברוך עשה כדברו מלא שני גביעים את האחד נתן לוואצלאוו ואת השני לקח לו, ברך וישת לשלום וואצלאוו ולשלום העלם הפלמוני כאשר אמר. ולא יכול וואצלאוו להתאפק ויקח הגביע בידו ויאמר אשתה גם אנכי לשלום העלם היפה, יהי שמו דארנבאך כדברי הכהנים או דילמונטו פילמונטו כדבריו – יהי שלום בחילו – ובגמיעה אחת הריק את הגביע ויעמידהו על השולחן. ויקח את הסיר ויכון ללכת.

"עמוד נא כרגע" אמר ברוך "אכרוך את הסיר ואחתום בחותמי". –

"כן דברת ברוך לולא נזכרת כמעט שכחתי את דבר החותם מפני היין שרף הטוב הזה, והיה לריק לכתתי ושובי – ועתה ראה גם ראה כי תהיינה אותיות חותמך נכרות היטיב, כי לא יחפץ העלם הזה לטעום מן התבשיל אם לא יוכל לקרוא את האותיות, כאשר ראיתי בעיני זה פעמים". –

צר לי עליך עלם רך וענוג למה הביאוך הלום? – ומדוע זה יראוך קשה – לאלהים פתרונים!

ברוך הביט בחותם אשר עשה ויקרא: ברוך שוחט – האותיות נכרות היטיב. ועתה קחה נא וואצלאו וך בשלום. –

”וגם אתה יהי שלום במעונך” ענה וואצלאו ”אך ראה נא ברוך כי בשובי אליך עוד הפעם לקחת נזיד בעד העלם הזה, תשקני מן היין השרף הישן הזה – והפליט ביני ובין שאר אורחך – אף כי לא מלאתי את שאלתך ולא הגדתי לך מאומה, כי מצות נגיד הבית עלי – ועבדו הנאמן אנכי” – ויפן וישא רגליו וילך. –

”כן דברת וואצלאו עבד נאמן הנך לנגיד הקלאסטער ולא גלית את סודו” אמר ברוך בצאת העבד הזקן הזה מאת פני המלון, בכל זאת שמעתי מדברך שמך דבר על אודות האיש האוכל מלחמי כי עלם יהודי מבני עשירי הארץ, אסור כמו אסיר עוני בקלאסטער, כי נתון הוא בידי הכהנים ליסרו ולענותו. ואך את נפשו ישמורו, כי שני שמות לו – השמעת חנה את השמות אשר נקב וואצלאו? – פנה ברוך אל בתו הצעירה ”ולא שכחת? כי אנכי כבר זקנתי ולא אאמין באזני כי כבדו משמוע כמעט”.

”שמעתי אבי שמעתי ולא שכחתי – הכהנים יקראו לו דארנבאך והוא קורא לו דילמונטו או פילמונטו. – וגם זאת שמעתי מפיו...”

”חכי נא כמעט רגע בתי” אמר ברוך ”ואחר תספרי – אכתוב לי את שני השמות האלה הזרים לי למען לא אשכחם – ומה שמעת מפיו את אשר לא שמעתי אנכי?”

”בצאתך אל בית הכירים שמעתי את וואצלאו מדבר אל עצמו כי גם בעיניו יפלא משפט הנער – הכהנים אומרים כי הוא נוצרי מבטן, והוא אומר כי איש יהודי הוא –”

”איש יהודי הוא!” קרא ברוך ”איש יהודי נאמן לאלהיו, אשר נפל שדוד בידי מצודדי נפשות” – ויספוק את כפיו, ”אהה! שבו הימים הראשונים אשר הציבו משחית ללכוד צעירי הימים מבני ישראל, ולתפשם ברשתם. ימים רבים ישבנו לבטח בצל מלכי אסטרייך הטובים, מאז זרחה עלינו שמש יאזעף השני לא ראינו רעה ואין פרץ ואין צוחה במשכנותינו. ומה ראו איפוא ומה הגיע אל הכהנים לחדש את רעות השנים הקדמוניות. אך ידעתי את קנאת האנשים האלה כי קשתה, ותשוקתם ללכוד נפשות כי עזה היא מאד, ולמרות עיני הממשלה הטובה לא יחדלו לעשות במחשך מעשיהם ובסתור יחתרו להם לחטוף ברשתם לעת מצוא. – יהי מה אמהרה לנסוע העירה ואודיע דבר העלם האומלל אל הרב, והוא הלא חכם כמלאך האלהים, ידע דרכו להביא משפטו לפני הממשלה. לבי אומר לי כי גם פקיד הקלאסטער הזקן אין נפשו לדבר הזה, ידעתי מאז כי ישר לבב הוא ותמים דרך, וגם וואצלאו אמר כי עינו פקוחה על העלם לחמלה, ולא יתיצב כצר להחזיק בעלם הזה בחזקה.”

”הלא תשמע רבקה” אמר ברוך אל אשתו הזקנה אשר באת מבית הכירים אל הבית ”כי נכון אנכי לנסוע העירה עוד בעצם היום הזה, כי דבר נחוץ לי.” –

”ועל מי תעזוב את הבית ברוך, עלי ועל חנה הצעירה? האם תאמר לבטל את אלחנן בננו מלמודו את רבו?” –

”גבריאל בננו הגדול ישוב היום מדרכו אותו אבקש כי יעמוד לכלל את כל דברי המלון עד שובי, ראי רבקה אל תעצרני אם את האלהים את יראה, גדולה הצלת נפשות” – ויספר ברוך לאשתו את כל אשר נודע לו על דבר האיש העצור בקלאסטער האוכל מלחמם, ואת אשר הוא אומר לעשות בלכתו לפראג – וישביעה ואת בתו חנה כי תשמורנה דל שפתותיהן ולא יתמלט מפיהן אף חצי דבר. לאן נסע ומה חפצו.

”אם תבטיח לי ברוך” אמרה רבקה ”לתת לי חלק במצוה זאת לעולם הבא לא אעצרך מלכת ואף איציה בך.”

”חלק כחלק” ענה ברוך –

היום רד וגבריאל בא מדרכו, וירא כי סוס אביו רתום לעגלתו, עומד הכן לצאת לדרך. ובפתחו הדלת ברח את אביו ואת אמו וישאל: ”אנה פניך מועדות אבי, ומה חפץ במסע היום ולעת ערב? וראה אבי גם ראה הלא התקדרו השמים בעבים וגשם סוחף החל לרדת ארצה.”

”חכיתי אל בואך גבריאל יקירי ואחר עד עתה” ענה ברוך ”עתה אבקשך בני אל תשב פני ריקם דבר נחוץ לי בעיר, ועד אשוב היה אתה במלון ושמת עיניך על עסקי הבית, והחשך אשר יכסה ארץ יהי סתרה עלי ולא יפגשני איש” – בדברים אחדים ספר לו חפץ מסעו ויברכהו.

ויפן ויצא ויעלה על העגלה, הסוס ידע קונוהו וישא רגליו וילך – ”יהי אלהים עמך” קראו בני הבית ”ושמרך בדרך אשר אתה הולך” –

14. בבית הרב

כל הלילה ההוא לא נתן ברוך לא תנומה לעפעפיו ולא מנוחה לסוסו. לא עצרהו הגשם הסוחף ולא עכבוהו הסערות הגדולות אשר הרגיזו את היער והפכו משרש מבחור עציו הגדולים אלוני זקן, נהג וילך בלא חשך, הבקר אור והוא בא אל פראג, את עגלתו ואת סוסו העמיד במלון והוא לקח את הטלית והתפילין וילך להתפלל אל בית הכנסת מקום יתפלל רב העדה, ככלות תפלת הבקר, המתפללים החלו לצאת מבית הכנסת, והרב נשאר על מקומו וישב לו ללמוד שעורו כמשפט, נגש אליו ר' ברוך ביראה ופחד ויאמר: שלום לך רבינו ומורינו –

”שלום לך זקן נכבד” ענה הרב ויקום ממקומו כמעט ”ומה חפץך אלי האם שאלה יש לך לשאול? –

"לא בשאלת אסור והתר באתי אל אדוני היום, כי אם דבר סתר לעבדך אל כבוד מורנו ומאורנו."
"דבר חול לך אלי" ענה הרב "הואילה זקן נכבד סורה אלי הביתה – כי קדוש המקום הזה לאלהים קדוש לתפלה ותורה."

"שאני אדונינו כי נסיתי דבר אל כבודך במקום הזה, אף כי דברי איננו חול גם הוא, על דעתי, אך אמרתי ידע רבינו כי דבר לעבדך אולי יקדים לצאת היום מבית הכנסת, כי נחוץ אנכי לשוב אל ביתי עוד היום."
"רואה אנכי כי דבר גדל-ערך אתך, על כן לא אעצרך סורה נא אל ביתי, ואני אחריך". ועד מהרה פשט את טליתו, חלץ את תפיליו, כרכם והניחם בכיסם, וימסרם אל השמש, התעטף בבגדיו וימהר אל ביתו, ור' ברוך עמד בעזרה ויחכה אל צאת הרב וילך לרגליו כי לא ידע מקום משכנו ולא רצה לשאול פי איש – הרב סר אל חדר למודו המיוחד לו וירמז אל האורח לבא אחריו, בבואו אליו שאל מה שמו וענינו, וברוך ספר להרב את כל דבר חפצו. בלב חרד ובאזנים קשובות שמע הרב את כל דברי הזקן עד תמם. ויאמר: ברוך אתה זקן נכבד לה' אלהי ישראל כי לגלל זכות על ידי להחיות לב נדכאים בבשורה טובה כזאת כי עוד יוסף חי, ועודו מחזיק בתומתו. ה' יגלה סודו אל יראיו, ואין דבר נעלם מאת רבינו הקדוש אמר ברוך.

"לא נביא אנכי, תמים דעות! ומחזה שדי לא אחזה. אך קרוב אלי האיש המתאבל על העלם הזה, וידעתי את כל אשר התענה כבר בגללו. האמנם צדקת רבי ברוך כי נחוץ אתה לדרךך, לבלי יודע במקומך כי הרחקת ללכת, אך עצתי כי תחכה פה רגעים אחדים עד אשר יבוא האיש הנה כי אשלח ואקראהו. אולי ימצא דבר לשאלך או להודיעך וה' ישמר צאתך ובאך "שלוחי מצוה אינן נזוקין" אמרו חכמינו. ועד בואו סורה נא אל בית האכל, ואת הנער אצוה כי יכין לך פת שחרית וסעדה לבך, והשיבה גם נפשך במעט יין, כי הלא ענית בדרך כחך כל הלילה. וכבר באת בימים, ה' יאריך ימך. ברוך יצא אל בית האכל והרב שלח לקרוא את רפאל דילמונטו. ורפאל אץ וחרד ללכת לקול הקורא, ולבו אמר לו כי בדבר יוסף הנהו קרוא.

הרב בראותו בחלון את רפאל ממהר ללכת יצא לקראתו אל החדר הראשון, ואך פתח רפאל את הדלת הקדים הרב לברכהו, ויאמר: סורה יקירי אל חדרי כי בשורה בפי אליך. ובבואו הושיבהו הרב על ידו ויספר לו את כל הגיד לו ברוך השוחט. – וככלותו דבר הספור אמר: תהלה לאל אלהי ישראל, כי עוד יוסף חי כי עוד נאמנה את אלהי ישראל רוחו וכי קרוב הוא אלינו, ונודע מקומו, האמנם ידעתי בני כי סגר הדרך בעדך לבוא אליו ולראותו וקרבת המקום עוד תוסיף תגדיל צרת פרידתך ממנו – אך פלאות תולדות יוסף בן חסדך, וכבר עשה אלהי ישראל נפלאות גם עמך להוכיח תומתך לעיני כל מבקשי נפשך וקראו לך דרור. למרות רוחם – היפלא מה' לבצע את אשר החל –

"החיייתי רבינו בדברך" ענה רפאל "נתת שמחת תקוה בלבי הנכאה, כי רבים רחמי אבינו שבשמים וקרוב לקוראיו באמת, סערות רבות קמו עלינו להפיצנו, ושבנו לדממה, אנית תקותנו אשר כבר חשבה להשבר במ' שברי ים נגרש בזעף, הולכת ועוברת לבטח הלך וקרוב אל החוף – על כן סמוך לבי ובטוח כי ינחה ינהלה עד מחוז החפץ, וכלה את אשר החל – כי לא בדי ריק הפליא חסדיו עד היום. – ועתה הואילה נא רבינו" הוסיף רפאל "הגד נא לי האוכל לראות את פני איש הבשורה הזה אם לא חלף עבר לשוב אל ביתו."
"עצרתיו עד בואך" ענה הרב. ועד מהרה בא ברוך החדרה כי צוה הרב לקרוא לו. "זה הוא האיש אשר אמרתי לך, רבי ברוך, העלם התפוס הוא בן חסדו." –

"ברוך אתה לה' זקן ונשוא פנים" אמר רפאל בקרבו אליו והחזיקו בידו, כי לא חסה עינך על זקנתך, וחרפת נפשך לנסוע כל הלילה ליל מטרות עז ואפלה מנודה בין סבכי יער איתן, למען הודיע לרבינו את אשר שמעת על דברת העלם אשר לא ידעת ולא ראית, שכרך הרבה מאד ופעולתך גדולה את אלהי ישראל – ועתה כי הגד לת חסדך לחכות גם אל בואי הנה. אף כי נחוץ אתה לשוב אל ביתך, שאני ואשאלך, השמעת אל נכון את שם העלם האסור מפי המגיד לך.

"למען תדע כי נכונה שמעתי" ענה ברוך "הא לך אדוני את הרשום בכתב יד בתי הקטנה אשר שמעה גם היא כמוני וצויתיה לכתוב את השמות האלה מפי האיש וואצלאו עבד פקיד הקלאסטער, ומדי דברו הוציא מחיקו פסת נייר קטן ויתנה על יד רפאל."

"דארנבאך דילמונטי או פילמונטי" קרא רפאל ויקרא בקול: הוא הוא ולא אחר – ואחרי רגעים אחרים פנה אל ברוך ויאמר: הגד נא לי איש חסדי התדע דרך לבוא ולראות את פני העלם ההוא. – או היוכל איש מאתנו לסור אל ביתך לעת מצוא –"

"לא אדוני!" ענה ברוך ויאנח "אין דרך ונתיב לפני ולפניך לבוא את תוך הקלאסטער לעת אשר הוא עצור שמה, זה לי ארבעים שנה אשר אנכי גר על יד הקלאסטער, ומהלכים לי תמיד בחצרותיו ובתאיו, כי היה לי דבר אל פקידו ואל עוזריו ומשרתיו. אמנם מים הובא העלם שמה, נסגרו שערי [—] וזהאיש וואצלאו, הבא בפקודת אדוני לקחת ממני לפעמים מאכלי בשר בעד האסיר, צוה גם הוא בחזקת היד לשמור דלתי פיו לבלי יתמלטו שמו ודברים אחדים על אודותיו. נפשי בשאלתי כי לא יסור אחד מכם אל המלון פן יודע הדבר כי אנכי גליתי הסוד ובאה אלי צרה לא אוכל כפרה, ואנכי הלא חיי וכל בני ביתי תלויים ברצון פקיד הקלאסטער, אך בני גבראל, הגר כשתי פרסאות ממני בעמקי היער, אל ביתו יוכל איש מכם לסור לעת חפץ והוא יעמוד

הכן לשרת בכל אשר תצוו עליו – כי תהלה לאל איש אמונים הוא וגבור חיל. ועתה אל תעצרני אדוני יותר, ה' אלהי ישראל ישוב לרחם עליך וישלח לך את בנך האובד לך. – ואחרי אשר ברך את הרב פנה ללכת. ורפאל מהר ויוציא מחיקו כיס מלא ויתקע בידו ויאמר קחה נא איש אמונים ממני את המשאת הקטנה הזאת ותהי לך חלף עמלך.

”חלילה לך אדוני לקחת את מצותי ממני במחיר, אנכי הלא הבטחתי לתת משכרה חלק לאשתי הזקנה. גם אל תפצר בי ולא תכלימני. –

15. מחשבות [בעצה] 3

בשוב רפאל לביתו מצא את בעננא, יושב ומחכה [-] 4בואו. בראותו אותו אמר: ”האלהים שלחך הנה בעננא היום, יהי שם אלהי חסדנו מבורך כי מסכות מהפך לקרב קץ ישועתנו. – ובני אדם עשה מלאכיו להוציא לאור תעלומה, היום הודיענו איה איפוא יוסף ספון וטמון, ועוד מעט ויער ריחו על איש רצונו להוציא ממסגר אסיר, ויספר רפאל באזני אשתו בתו ובעננא את כל אשר שמע מפי ברוך על אודות העלם העצור בקלאסטער צ. וככלותו לספר פנה אל בעננא ויאמר: ידענו את הבור אך נחשים כרוכים עליה. עתה שית לבך בעננא וחשוב מחשבות בעצה איזה דרך נבחרה לנו ומה יש לנו לעשות.

אשת רפאל ובתו נפלו על צואריו ותבכינה, ובעננא נשאר על מקומו כמו תפוש במסמרים, חרדת שמחה ורגזה הרעידה את כל עצמותיו ומחשבות ממחשבות שונות עלו על מעלות רוחו וכמו באו כן חלפו ולא ידע עד מה, אך פתאום נעור מתמהון רוחו, אור עצה טובה האיר בקרבו וימהר ויחליטה, וכאיש נחה עליו הרוח עמד ויקרא: מצאתי אהובי נפשי מצאתי דבר עצה אשימה נא כה לפניכם ואתם תבינו משפט תבונתו להוציא לפעול, אנכי הסבותי בכל הרעות והמסות אשר באו עליו ועליכם, ואנכי אשים נפשי בכפי למלטהו ולהוציאו לרוחה, דמיון מראה שנינו היה בעוכריו, והוא הוא יקום עתה והיה בעוזריו – הלא תבינו אשר ירזמון מלי ולבי יאמר לי כי אעשה ואצליח, בוא אבוא אליו אל הקלאסטער, לפני הלא יפתחו דלתותיו כי גראף נוצרי אנכי ואחיו, שם אבקש תחבולות לאחוז את עיני השוערים שומרי הסף, אלביש את יוסף את בגדי ולא יכירוהו ויצא לו תחת מאת הקלאסטער, ואני אדע דרך תבונות להנצל מידם גם אנכי.

”הפלאות עצתך” קראו כלם פה אחד ואלהי ישענו יופיע אור על עצתך ויתן לך חכמה ועז לכוננה ולסערה. רגעים אחדים ישב רפאל מחריש ומתבונן ויפנה אל בעננא ויאמר: ”ראה בעננא פלאים יעצת, אך הגד לי אם יש לך איש נאמן אשר יעמוד על ימינך לקדם פני יוסף בצאתו מאת הקלאסטער ולהוליכו עד מהרה אל אחד המקומות שם ימלט ונשגב.”

”בעבדי הזקן אף כי נאמן דבר הוא” ענה בעננא ”לא יבטח לבי בדבר הזה – כי משלומי אמוני הנוצרים הוא. וכבר נדר נדר לענות בצום נפשו יום או יומים בשוב ברונא אל אמונת אבותיו. גם מבני ביתך אין טוב לקחת איש עמדי פן יודע הדבר, והבאתי עליך רעה.”

”ברוך הזקן” ענה רפאל ”אשר הביא את הבשורה אל הרב אמר לי כי בנו גבריאל איש אמונים הוא ובן חיל, והוא יעמוד הכן לשרתנו לעת מצוא אליו נפנה אותו נבקש אולי לא ימנע עזרתו ממנו. אף כי אפונה אם יאות לנו לקחת שכר פעלו מידנו, כי יניאו אביו הזקן אשר יחשוב את המעשה הזה כפעולה רצויה בעיני ה' לא תסור לח בכל הון יקר ונעים, ובאין שכר לפעלו מי יודע אם יחרף נפשו אל העבודה הזאת, אך אנכי אשחר את פני הרב כי יתן אות או מכתב אל האיש גבריאל, ואת פני הרב לא ישיב ריקם, ועתה שמע בעננא עצתי ושית לבך אליה.

את נאמן ביתי אשלח היום לעת ערב אל הכפר אשר גבריאל גר שמה במרכבה רתומה לשני סוסים טובים קלי הרגלים. הוא יבוא אל הכפר כלוקח תבואה יתארח בבית גבריאל יקח דברים עמו וימצאו נתיבה לדעת הליכותיך בקלאסטער ויחד יתיעצו. המרכבה והסוסים יעמדו הכן לקבל את יוסף לעת רצון. מן הכפר אל גבול פרוססיה מהלך חצי יום, וסוסי כאשר תדפוק בהם יד חזקה יעשו דרכם בשש שעות – בעיר הקטנה על יד הגבול בפרוססיה יחכה עליו איש בריתי ק. הגר שם, אשר גם יוסף יודע ומכיר אותו, הוא יאספו אל ביתו, אתו ישב יוסף ימים אחדים עד יכין לו בגדים וחפצים די מחסורו ועד אבוא שמה ולקחתיו והביאותיו אל אמסטרדאם או אל לאנדאן, זאת עצתי לעת עתה, והחונן לאדם יורנו בינה לעתים לכלכלה ולערכה אל כל מקרה ומוצא. לב אדם יחשב דרכו, וה' יכונן צעדיו. –

”חכם לבב אתה ואמיץ כה רפאל” ענה בעננא, יודע לפלס עצות ולתכון עלילות, יהי ה' עמנו ובעת רצון יעננו וינחנו בדרך אמת. –

היום לעת ערב הנני נוסע אל הקלאסטער – יהי שלום במעונכם – שלווה בלבבכם –

16. החלוף

”השלום לרפאל? השלום לאשתו ובני ביתו היקרים והנעימים?” שאל יוסף את אחיו בעננא אחרי אשר התאפק כמעט, ממראה עיניו, ואחרי אשר מצא עוז לעצור בעד זרם הדמעות אשר שפך מעיניו על פני אחיו אשר

לא פלל לראותו, "הראית אותם טרם נסעך? האם תסור לשאול בשלומם ולנחמם מיגונם?" – "כבר חדל רפאל ממך ודואג לעסקיו" ענה בעננא "יודה לה' חסדו כי פדה נפשו מצרה, ועל אודותך שמעתי אומר: הייתי לו לאב בהיותו יתום נעזב גדלתו על ברכי אמונת ישראל כל עוד אמרתי, כי ממעי ישראל יצא, אכן עתה יש לו אם ואח, ומשפחה גדולה וכבודה מרזני הארץ – ונוצרי הוא מבטן ומלידה, הטוב בעיניו יעשה, ומי יודע אם לא לחרפה יחשב לו להסתפח על נחלת איש יהודי".

"לחרפה יחשב לי! קרא יוסף בתמהון לבב, ושטף דמעות פרץ מעיניו "אוייה לי איך נדמיתי! עלם אובד עצות נחשבתי, נדמיתי בעיניו – הלא הוא כבודי, אור עיני, ומקור חיי נפשי!" "שא לי אחי כי באתי להדאיב נפשך, הוספתי מעט על דבריו ונכזבתי, יודע רפאל כי לב מבין לך לדעת את כל הטוב אשר עשה עמך מעודך עד היום, ויקר זכרון אהבתו וחסדו בעיניך כל ימי חייך, אך אמור יאמר כי לא יקצר רוחך ולא יצר לבבך מהכיל גם אהבה לאמך זו ילדתך, ולבני משפחתך הרמה והנשאה, וטוב טעם לך להבדיל בין מסבות המקרים ובין חקות עולמים, במקרה באת לביתו ובמקרה הובאת בברית ישראל, וצור ילדך מחלצי נוצרים אפרתים, ומחולליך הביאוך במסרת אמונתם כתורה וכמשפט, ולה עז ותושיה בארץ, כבוד ויקר, כזאת וכזאת יחשוב רפאל, ולבבו אומר לו כי תאהב ימים לראות טוב, עושר וכבוד, בחיק משפחתך, מלהסתפח אל היהודים שבעי עמל וידועי רגז כל הימים." –

"בחרת לשון ערומים אחי" ענה יוסף "אמרתי תמתיק לי מרירות דבריך אך ראה הוספת למסוך ראש ורעל כמו, אוי לנפשי כי לא מצאתי שכל טוב בעיני מטיבי להכירני, כי עד היום לא נודעתי לו בדעת נפשי פנימה, עלם צעיר לימים אנכי בעיניו אשר אין עוד עמדה למחשבותיו ואין אמת נצבה ברעיונותיו, ומסוד הבחורים עודני, המחליפים דיעותיהם לפי חליפות עתותיהם, השוקלים חיי נפשם במשקל חמודות חיי בשרים. ואנכי ברוך ה' חונן הדעת לא כן עמדי צרופה דעתי בקרבי ואמונתי טהורה תעמוד לעד, נפשי יודעת מאד כי אל דעות ה' ולו נתכנו עלילות, אין מקרה במלא רחב עולמו הגדול והנורא קרה ויאתה, והוא לא ידע איך להכינו מראש, האמנם הסכן הסכינו קצרי עינים לראות רצון אלהים חיים אך בסדרי המעשה השומרים את תפקידם, ואת כל אשר הונה מן המסלה כל נפלא וזר בעיניהם, חדשות לא שיערו, בשם מקרה יקראו, לא ה' פעלם ולא רצונו צום. אכן אשר לב לו לדעת, יודע, ומפי רפאל שמעתי ואבין, כי המקרים האלה המה מפעלות תמים דעים, מלאכיו עושי דברו המה, רוממות אל בפיהם, קול קורא בכח להעיר נרדמים בחיק ההרגל. – מקרה כזה הביא את רפאל אל בית ר' יצחק קאלעמבערג הישר באדם, ונער שובב הולך בשרירות לבו, בוחר מחנק לנפשו, נולד איש חכם נוצר תורה, מקרה כזה הביאני ביתה רפאל, ואורו עיני באור תורת ישראל – האור הזה מלא את נפשי ומנגה נגדו הופיעו כל מחשבותי והגיונותי, ומה איפוא נשבר לבי בקרבי לשמוע כי מצמיח קרני ועורך נרי יחשוב עלי חטאה כי לא למדתי דעת קדושים ולא באה תורתם בקרבי, כי כקצף על פני מים כל למודי מחכמת ישראל, אשר אך רוח קל ישב בו ועלה בתהו. אוי לנפשי כי כזה ידמה עלי רפאל ובדי ריק כל עמלו למעני בעיניו" ובדברו יוסף כזאת נתן קולו בבכי.

"הרגע נא אחי יקירי" אמר בעננא, ויבך גם הוא, "יקרת ונכבדת מאד בעיני רפאל לא שכחך ולא ישכחך. גם הוא יודע חין ערך אהבתך את אמונתך. אך אמר בלבבו מי יודע היעמוד לבך אם תעצר כח לשאת ולסבול כל התלאה אשר באה עליך בגללה. – יודע הוא כי הובאת בכור עני, כי ליסרך ולענותך שולחת הנה, והנה כבוד, יקר, וסגולה מעבר מזה, צרה ומצוקה מעבר מזה. ואתה, צעיר לימים רך וענוג, יד עמל לא פגעה בך להקשות את לבבך, פגע ואון לא מצאוך לאמץ רוחך – ובחרת בחיים."

"לכן אחי עשה עמדי חסד" ענה יוסף "כי תחדהו בשמחות בראותך את פניו ותאמר לו: כי גם פה לא מצאתיני רעה, פקיד הבית איש צדיק באמונתו ומשכיל אל דבר אמת, האמנם הרבה להוכיח לי כי שגיאתי במשפטי ונסה דברים אלי להשיבני אל אמונת אבותי, אך בראותו כי מוצק אנכי חזק באמונתי הרפה ממני, ורואה ומבין אנכי כי צר לו בצרת נפשי, וכעמל ואון בעיניו ליסרני ולענותני חנם, וזה כל פרי ענותי כי ימנעו הכהנים העומדים עליו מאכל כשר מפני, יום או יומים והנני אוכל לחם יבש. אך אור פני לא נפל והנני שלם ומוצק ככחי בהיותי בבית רפאל כן כחי עתה" –

"אך מה תהי אחריך אחי!" אמר בעננא "הלא תשב פה לארך ימים כי אסיריהם לא יפתחו ביתה, ומי יודע אם לא תבהל נפש הפקיד בך אם לא תקצר נפשו מנשוא קשי ערפך ויחל לענותך או ימגרך בידי אכזרים." "ה' הטוב בעיניו יעשה" ענה יוסף "הימים אשר ישבתי פה לא כליתי בהבל, המנוחה השלטת פה נתנה לי ידיים להתבונן בתורת ה', ולהעמיק במחקרי למודיה, ורוח נכון חדש בקרבי לחרף כל מערכות עמל ותלאה בעדה, והיה בפקדם חטאת מררי ועקשות רוחי ימצאוני כביר כח לשאת ולסבול את כל אשר ישיתו עלי – ואלהי חסדי יקדמני, יקח נפשי לראות בנעימות נצח."

"הזאת חשבת למשפט"? שאל בעננא "הזאת עצתך גמרת אמר?"

"זאת אחרית עצתי" ענה יוסף "ומגן אברהם בעזרי."

"אם כן איפוא" אמר בעננא "שמע את אשר אומר לך, לא לבקך לבד באתי הלום לראות שלומך, שוב אשוב לי ואתה תשאר פה, כי אם להוציאך מאת הבית הזה באתי – ומטעם רפאל איש חסדך, מגינך וצור משגבך

אשר לבו הומה אליך כל היום והשקט לא יוכל, שא נא לפשעי סלח נא לי אחי, אם המתקתי את הבשורה הזאת בפי ולא מהרתי להגידה לך כראותי את פניך – אמרתי אנסך אדע את לבבך אראה עד כמה כחך גדול בא מונתך ועוזך באלהי ישראל – והנה נוראות נפלאות אחי לראות כי אל חי בקרבך קדוש, כי לא בעקשות לובש נאות הנך מחזיק באמונתך. ולא מאשר לא לכבוד לך לעזוב את אשר בחרת, כי אם גבה לבך בדרכי אלהיך והלי כותיך בקדש, כל מחשבותיך אמונה וכל רגשותיך תפלה, על כן לך נאווה ישועה ויקר פדיון נפשך בעיני, נוצרי אנכי כי נוצרי נולדתי, ואיש ישראל אתה כי מישרים נוכחת לדעת תורתם ולהשכיל באמתתה – אי לזאת דרכה נפשי עז לחלצך ממסגרים ולהוציאך לרויה, ועתה תנה לי אחי ואשקך עוד הפעם תנה לי ואפול על צואריך – כי רם ונעלה אתה ממני.”

ויוסף נגש אליו ויחבקו וישקו ויפלו איש על צוארי אחיו ויבכו, רגשות נפשו גברו עליו ולא מצא מענה רגעים אחדים וכשוב רוחו אליו אמר: אחי אתה בעננא ואנכי אחיך, לא נעליתי ממך ולא רוממתי, רוחך נדיבה, ומחשבותיך אלי רמו וגבהו מאד – נוצרי אתה ובאת להוציאני לחפשי לחיות על מוצא פי אמונת ישראל! ואולי גם למרות פי אמנו אשר שלחך הנה, לדבר על לבבי, לשוב אל אמונת אבותינו כי איזה דרך נודע לך מקום מאסרי, אם לא היא הגידה לך.”

”בזאת לא צדקה השערתיך אחי! אמנו איננה יודעת עד היום מקום מאסרך כי העלים ממנה כהן הראש אשר שלחך הנה ולא הגיד לה אף כי הפצירה בו עד מאד – אך האלהים אשר הפליא חסדו עמך עד היום הראה לנו נפלאות גם בדבר הזה” ויספר בעננא ליוסף את כל הקרה ה’ לפניהם על ידי ברוך השוחט הגר במלון, ואת כל דברי רפאל ומחשבותיו. ויאמר: ”אל פקיד הבית הזה באתי והגדתי לו כי באתי לדבר על לבבך לשוב אל אמונת אבותינו, כי אחיך אני ורע נעוריק אולי תשמע לי, וירצני ויתן לי לראות פניך, והנה אהיה פה עמך ימים שנים או שלשה עד אשר אכין את כל הנדרש לחפץ צאתך מפה. ולמען לא יודע סודי ולמען אסול מסלה בעדך לצאת מאת פני הבית הזה, חליתי את פני הפקיד כי יתנני לצאת לבקרים על שעות שתיים או שלש לשוח ביער העוטר את הבית לשאוף רוח צח ולצוד ציד חיה ועוף כי כן הסכנתי. ובכן אצא ואבוא לי באין מכלים, והיה בערב אור ליום המועד אודיעך את אשר תעשה ויצאת ונמלטת” –

אור ליום המועד בא בעננא אל יוסף ויפשט את בגדיו החמודות וילבש בגדים אחרים ויאמר לו: את בגדי אלה תלבש אחי מחר בבקר לעת צאתי לשוח ביער גם תליי וקנה-רובה תשים עליך, והלכת לתומך אל נכח פתח השער לצאת, השוערים אשר לא ראיתי פניהם ריקם יפתחו לך השער כי יאמרו: הגראף האורח הוא, ויצאת בהשקט ובטחה, והלכת ביער במסלה היורדת אל העמק ובאת עד המשעול הצר הפונה תימנה, ועברת בו עד בואך אל עץ התפוח הגדול, בצלו תעמוד ותקרא בשם: גבריא – ואיש יהודי צעיר לימים גבה הקומה, שערות ראשו שחורות, ועיניו מפיקות אימה מהולה באהבה, יגש אליך ויקראך בשם – האיש הזה ינהגך דרך נתיבות עד מקום המועד, שמה תמצא מרכבה קלה, מרכבת איש חסדך רפאל רתומה לשני סוסים קלי הרגלים, ובמרכבה נאמן ביתו הזקן יושב ומחכה עליך. מהרה ועלה על המרכבה ולך לדרך ובאת אל המקום אשר יעד לך רפאל – ואלהי ישענו יגן עליך וישמור צאתך ובואך.”

”חלילה לי אחי לתת אותך כפר נפשי” אמר יוסף ”הלוא בהודע בדבר כי נמלטתי מידיהם, יבינו כי אתה של חתני ויאמרו: בא אלינו העלם הזה לצחק בנו ולרמותנו ולקחת איש חרמנו מידנו, ויכלו בך חצי זעמם – ומה בצע בצאתי חפשי, ואתה תאסר תחתי, ומצאתך רעה רבה?”

”בי אחי אל תשים לבך אל הדבר הזה, נוצרי אנכי וגראף דארנבאך, ולא ירהיבו עז בנפשם לנגוע בי לרעה, וכבר חשבתי דרכי והכינותי לי תשובות ותוכחות להסיר מעלי כל חשד עון אשר חטא. ומה גם כי פקיד הבית הזה כאשר אמרת לבב חכמה לו ורוח נדיבה, ומדבריו עמדי למדתי לדעת כי למורת רוחו שולחת הנה, ישמע יבין ולא יתבונן, וגם הכהן הראש אשר שלחך הנה, כפי אשר שמעתי מפי מתי סודו ישמח במסתרים כי נמלטת מידו. לא באמת ולא בתמים שמך במאסר כי אם לצאת ידי חובת משמרתו הרמה, את כל הדברים האלה הבא תי במאזני שכלי – שקלתי וראיתי כי אין רעה נגד פני – בשלחי אותך. ואתה יוסף אל תשים לאל את כל עמלי ואל תסכל עצתי ועצת רפאל מיטיבך.”

”אך בזאת אאות לך אחי” אמר יוסף ”לצאת מזה כי תשבע לי להודיעני אם יאונה לך כל און למען אוכל לבוא לפדות נפשך – כי בי העון, ואתה מה כי תשא ותסבול בגללי.”

”לכן בעוד ימים – אבוא אליך בעצמי והודעתך את אשר יעשה עמדי – אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה – מחר כאור הבקר עשה דרכך וצא, ולך לשלום.”

17. יוסף ושפרינצה

כבוא יוסף ומוליכיו אל העיר הקטנה אשר על יד הגבול בפרוססיה בשלום אין פגע ובסורו אל הבית אשר אמר רפאל ויהי אך פתח את הדלת והנה שפרינצה לקראתו, כי בקשה את אביה ויתן לה לראות את יוסף ולברכו בשמו ובשם אמה, חרדת שמחה אחזה את יוסף ויעמוד נצב בפתח הבית כרגע.

”מה לך יוסף אחי כי כה נבהלת?” שאלה שפרינצה אשר מהרה לגשת אליו ”הלא אחותך שפרינצה אנכי, אשר

באתי לברכך בשם אבותינו היקרים" –
"גדלו חסדי אביך הצדיק עלי" ענה יוסף "גברו ועצמו עד מאד לא יוכל לבבי הצר להכילם, גדולים ועצומים גם
רחמך נפש עדינה לא ידעתי אשערם כי חרפת נפשך לעבור בדרך הזה לבוא לברכני ובמה מצאתי חן בעיניכם
אנכי איש זר ונכרי לכם."

"אחי אתה יוסף! תנה לי ואשקך, וגם אתה השביעני שובע שמחות מנשיקות פוך". – יוסף נפל על צוארי
שפרינצה וגם היא נפלה על צואריו ויבכו שניהם גם יחד.

"הגיד לי נפש עדינה" אמר יוסף "האם עוד כבן נחשבת בעיני אבותי וכאח אנכי לך?"
"מה זה תשאל אחי – כבן היית לאבותי ובנם תהיה לאורך ימים – אהובך מאז ועתה הוסיפו לך אהבה כי ראו
את עז נפשך הטהורה וכביר כח לבבך, כי לא נפתה לבך על כבוד שועים ורוזנים, על אחוזת נחלות גדולות ורח-
בות, ערים יערים וכפרים מלאים כל טוב, ובחרת בחיי עני, בעם בזוי ושסוי – עזבת את אמונת אבותיך, שבעת
כבוד יקר וגדולה, ובאת לחסות תחת כנפי תורת ישראל השפלה הסוערה לא נוחמה, האמנם לא הלך לבב אבי,
לחזק לבבך, ולהטות רצונך להחזיק באמונת ישראל, כי אמר אבי ילך כל איש בשם אלהיו, יוסף איש חכם ונבון
דבר, יבחר לו את הטוב בעיניו, ולנו אין צדקה להטות חפצו ואף לדבר על לבבו, בכל זאת הלא אין ערוך אל
שמחתו בראותו כי עז לך באלהי ישראל, ובנפשך ולבבך בחרת בתורתו. על כן יקרת ונכבדת בעיני אבי עד מאד,
וחמודות אתה לו."

"לא ידעתי שפרינצה" אמר יוסף "מה הפלאתי לעשות, לא כחדתי אמרי קדוש, לא בגדתי באמונתי, לא נאצתי
את רוח מבינתי, הזאת לצדקה יחשב לי? כל שאר רוח לו עשה יעשה כמוני."

"אם קטנו מעשיך בעיניך יוסף הלא גדולים הם בעינינו, הלא ידעת את בני הנעורים בדור החדש הזה, אשר אין
נפשם אמונה אל אמונתם ודתם ומצות אנשים מלומדה היא להם, אל קרבם לא באה, ורחוקה מכליותיהם,
יתהפכו כחומר חותם בגעת בהם יד הזמן ואל אשר יהיה הרוח שמה ילכו, ואתה כשן סלע בלבב ימים, חרפת
כל מערכת הסערות, ואמונת אומן מצבתך, ובן שועים ורוזנים הלא אתה מלידה מבטן. –"
"הגיד לי נפש עדינה האם ידעת זה מימים רבים כי זר אנכי בבית אביך? הידעת כי יתום נעזב אנכי, ואביך
בחמלתו עלי אספני אליו?" –

"זה לי כחמש שנים אשר גלה אבי היקר את אזני לאמר: דעי שפרינצה הנה יוסף אשר אבי יקראני ואני בני
אכנהו, לא אחיק הוא, כי אם יתום נעזב בן אנשים טובים וישרים. אך דעי וראי כי כאח תחשבהו גם מהיום
ואח תקראי לו, כי יקר הוא בעיני עד מאד, עלם חכם ומשכיל הוא, וחרד אל דבר ה', ולבי אומר לי כי לגדולות
נוצר – מי יתן וראו עיני את אשר אני חושב לעשות עמו – כדברים האלה דבר לי אז אבי, ולא ידעתי מה ראה
אבי על ככה להודיעני כזאת לעת ההיא, והנה נאמנו דברי אבי ואשר אמר לבו לו אפס קצוהו בא ויאתה, גדולות
עשית ונפלאות חזינו ברוחך הכביר, ולגדולות איפוא נוצרת, אך מה היה את לבבו לעשות עמך, ומה היתה
תקותו, כמוס ממני."

"ומה ראית אחותי" אמר יוסף "ללכת לקראת פתרונים רחוקים, ורצונו גלוי וידוע ממעשיו הטובים, אספני אל
ביתו נער נעזב עני וגוע, כלכלני נהלני למדני והדריכני בנתיבות תורה וחכמה, כגאווה לבן עשירים נכבדי ארץ,
ומחשבותיו לכלול למורי להביאני להגיעני אל מחוז החפץ אשר יעד לי להיות איש יודע ויכול להחיות נפשי
בעמלי בכבוד, אשר על כן שלחני ללמוד חכמת הרפואה, והיתה החכמה הנכבדה הזאת למשען לחמי להרים
קרני בכבוד. –"

"תמה אנכי יוסף אחי ולא אדע – אך לבי אומר לי – והאור הנעים אשר האיר את עיני אבי אז בדברו הדברים
ההם – הוסיף אמן להשערתי כי לנכבדות מזה נשא דעו" –

ברק אור חדש לא שיערו עד עתה עבר את כל חדרי נפש יוסף כשמעו את הדברים האלה, חם לבו כאש בוערה
ודמו אץ לרוץ בעורקיו בעים רוח פניו חורו כחבצלת והאדימו כשושנה, עיניו אשר זרחו כעפעפי שחר והופיעו
כשמש בצהרים, שוטטו הנה והנה באין מעמד. נדהם וחרד עמד יוסף רגעים אחדים ולא ידע עד מה, ובשוב
הסערה לדממה כמעט, ועיניו היישירו לנכח שפרינצה ראה כי שנו פניה גם היא, למראה חרדת יוסף תקפה
חרדת שמחה גם אותה, ואותותיה נראו על כל יצוריה, גם עיניה הבריקו יפעת אור גילה מהולה בענות צדק,
ורוח חן ותחנונים הוצק בשפתותיה.

עיני יוסף פגשו את עיני שפרינצה חדרו עברו במשכיות לבביהם ונסוגו אחר עד ארגיעה, ובאין אמר ודברים
שבו התחבקו ויחדרו, ויעמדו מרחוק. – והנה קול בעל הבית דופק על הפתח. ויוסף כאיש נעור מתרדמתו נגש
ויפתח לו. –

"שאו לי יקירי" אמר בעל הבית איש נכבד ונשוא פנים בבואו החדרה "כי באתי להפריע את שמחת ראותכם
פנים בשלום לבטח. אך מצות ידידי רפאל אביכם עלי לכלכל את כל מחסורכם, על כן הואילו וסורו אל בית
האכל וסעדו לבכם בארוחה הקטנה אשר הכינותי, כי זה כחצי היום אשר לא טעמתם מאומה – ולא לצום
באתם הנה – והיה בשבתנו יחד על השולחן אשבע גם אנכי שובע שמחות את פניך יוסף איש חמודות, אחרי
אשר מצאתי חן בעיני רפאל ובחר בביתי לשבתך ימים אחדים." –

כיוסף כן שפרינצה הודו לו בקרב לבם את החסד אשר עשה עמהם להוציאם מן המבוכה אשר סגרה עליהם, ובשמחת נפש ברכוהו וילכו אחריו אל השולחן אשר ערך לפנייהם – שמה מצאו את בעלת הבית וביניהם את נאמן בית רפאל – וגם גבריאֵל נקרא אל הלחם –

עוד המה נסבים על השולחן ומטיבים את לבם והנה קול נחרת סוסים, ושעטת מרכבה מרקדה, וכרגע בא רפאל ואשתו אל הבית – כל המסבים נבהלו נחפזו באמרם אכן נודע הדבר כי נמלט יוסף ומפחד צרה ברח רפאל ואשתו מפראג להמלט על נפשם, כי ידעו דבר רפאל ועצתו לבוא הנה בעוד ימים שלשה. – ורפאל ראה את מבוכתם והבין ויעמוד ויאמר: אל תיראו אהובי ואל תפחדו. אמרתי לבוא הנה בעוד שלשה ימים, אך את מול נזכרתי כי היום יום בוא יוסף בברית ישראל, על כן חשתי לכלכל את כל דברי ביתי ואצתי לבוא עוד היום לראות את יוסף ולברכהו ולחוג אתכם יחד חג פדות נפשו ביום בואו בברית. המבין יבין וישוה שלפניו את שמחת הגילה, התודות, הברכות הנשיקות הדמעות אשר נראו נשמעו במקום הזה, בראות רפאל ואשתו את יוסף ובראותו אותם – ויפטור את כותב הספור הזה מלספרם ומלציירם לפניו על חנם.

הרגעים הראשונים עברו, בעבור כל חמדת ימי בני חלוף, וגם רפאל ישב על השולחן ויאמר: גם אנכי הנני ואוכל אתכם לשבור רעבוני, אך בטרם שלח ידו אל פיו פנה אל יוסף ויאמר: התבשר נא יוסף כי אחיך בעננא אשר שלחך ונשאר תחתך יצא בשלום מאת הקלאסטער וכל רע לא קרב אליו, עברו כשעות ארבע למן צאתך מן הבית והוא בא אל הפקיד ויאמר: אודה על פשעי אבי! שגיתי וחטאתי, חמלתי על אחי אשר הרבה להפציר בי כי אתן לו ידים לצאת מאת שערי הקלאסטער ולשוח ביער שעות אחדות לשאוף רוח צח, כי זה ימים רבים הוא עצור פה ולא ראה בגאון הטבע ולא התענג על הדר תפארתה – נעתרתי לבקשתו ואתן לו את בגדי ללבשם למען לא יעצרוהו השוערים, ועתה ראה אבי כי זה כארבע שעות ויוסף לא שב עוד, מי יודע האם קרה אסון ביער או נמלט על נפשו? ועתה הואילא אדוני לשלוח עמי מאנשיך נצא ונחפשנו אולי נמצאהו ואעמידו לפניך. לשמע הדבר הזה נבהל הפקיד כמעט, גער בו וכההו בדברים, כי הרהיב עז בנפשו לעשות כדבר הזה ואת פיו לא שאל. אך האמין לדבריו וישלח אתו אנשים לחפשך, ובעננא הלך עמם בדרך אשר ידע כי לא עברת בו, שוטטו בקשו, חפשו, קראו, שאלו כל עובר אורח ואינך. ובלא דבר שב אל הפקיד, הפקיד רגז ושחק ויאמר: חכם יוסף ממך בעננא והכלימך לעיני ולעיני כל בני הבית הזה – ובדבר הזה פטר הפקיד את בעננא ויצא וישב פראגה – האמנם מהר הפקיד והודיע את הדבר אל הכהן הראש. והוא גם שלח וקרא את בעננא והוכיחו על פניו – אך בעננא השכיל לשים אשם בנפשו ובקש כי יסלח לו חטא חמלתו על אחיו וכסלות אמונתו בו, ויצא בשלום. ובא האות כי כן פקיד הבית וכן הכהן הראש, שמח לבבם בקרבם כי נמלטת מידיהם – ולא תהיה להם למכשול עון לענותך וליסודך ללא הועיל – כדברים האלה ספר לי בעננא ובקשני להודיעך יוסף ועתה לכו חזו מפעלות אלהי חסדנו עמנו.

יוסף נשא עיניו וכפיו ויברך ויודה לה' –

”עוד זאת הגיד לי בעננא אחיך לבשרך כי גם אמך שמחה כי נמלטת, כי נכמרו רחמיה עליך, עז אפה על היהודים כמו נשבר ועברת קנאתה הולכת הלך וחסור מאז יצא כאור צדקתי ולמדה לדעת כי יש רחמים וחסד גם בקרב ישראל, גם קשי ערפך להחזיק באמונתך אשר הכעיסה תמרורים בראשונה, שב ורפא לה אחרי אשר שככה חמתה והתבוננה בו בינה כי מצאה את לבבך נאמן בדיעותיך ורוחך בקרבך נכון לתמוך כבוד האמונה אשר בחרת בה – ותקוה טובה נשקפת לו לבעננא אחיך להטות ברב הימים לבבה אליך לסליחה, ולאבהה. ”מי יתן והיה“ ענה יוסף ויאנח ”מי יתן ובא תקות אחי בעננא והיתה שמחתנו שלמה כי הלא אמי היא וממיעה יצאתי – ובצרתה לי צר, תמימה היא עם אלהי השמים והארץ, ונפשה נאמנה את אמונתה.“

”כן דברת יוסף יקירי!“ אמר רפאל ”אשת חיל היא, וכבירת כח באמונתה ולה גאווה תהלה, וחכמי ישראל אמרו: חסידי אומות העולם יש להם חלק לעולם – ובדברו קם ממושבו ויקח כוס בידו ויאמר: הבה נשתה נא לחיי הגראפין דארנבאך, ולחיי כל החסידים בבני ברית הנוצרים!“ –

אחרי כלו לאכול והמסובים קמו, ויברכו את בעל הבית, יצא רפאל עם יוסף אל הגן אשר על יד הבית לשוח בו, אחריהם יצאה גם ווילהעלמינא ובתה אל הגן, כשעה קטנה התהלכו לרוח היום, האנשים לבד והנשים לבד – ובשובם בקש רפאל את אוהבו בעל הבית לפנות את הבית הגדול ולהכין הכל לעת ערב משתה-שמחה לחג יום בוא יוסף בברית אברהם – ולהקדיש גם קרואים את רב העדה ונכבדיה מאוהביו. –

בעצם הערב ההוא, הובא יוסף במסרת ברית הארוסין את שפרינצה, לעיני כל הקרואים. –

18. השלום

מרום יגון וכעס חלתה הגראפין ותפול למשכב בשובה אל טירתה דארנבאך מפראג, ובלא דבר. האמנם שמחה בלבה בשמעה מפי בעננא כי נמלט יוסף מאת הקלאסטער בשלום, וכבר החלה גם להכיר לטוב את אמונת אמון לבבו, בכל זאת עוד החרידה הרעיון, כי בנה יהיה יהודי, ולא יכלה להשלים עמו, ובהעלותה על לבבה כי לא תשוב תראהו עוד מפני חוקי המדינה, נפוגה ונדכאה עד מאד, צרות לבבה הרחיבו ושלום עצמותיה נהרס,

ימים רבים גברה המחלה עליה מאד, והרופאים לא האמינו בחייה. אך מעט מעט חלף זעם המחלה, ומעת אל עת החליפה כח, ומדי הלך הלכה ותתחזק כן גברה ועצמה אהבתה אל בעננא ובקשתו כי לא יעזבה ולא יטשה "ראה נא בני בעננא" אמרה אליו "כי מעיני אהבתי בך ובאור פניך חיי נפשי, מספר חדשים חוצצו לי להשאות נפשי במשאות שוא, כי בני האובד יושב לי ומקור אהבה חדשה נפתח בלבבי – עתה חלפה כצל תקותי, ברוננא לא הכירני הפך אלי ערף, ועתה גם חלף גם הלך לו, ומי יודע אם אשוב אראהו עוד – גשה אלי בעננא ואחבקך בני האחד!"

"בנך הנני" – ענה בעננא – "אך לא האחד; וגם ברוננא – אף כי בשם יוסף נקרא, בן-אמונים הוא לך. לו ידעת אמי כמה גדלה שמחתו בשמעו כי נכמרו רחמיו עליו וכי לא רע בעיניך המעשה כי נמלט מאת הקלאסטער, כל הגיונותיו תפלה, כי יהפך לבבך לאהבה אותו אף כי יהודי הוא כאשר נפשו מלאה אהבה לך אף כי נוצרית הנך." "ראה בני בעננא" אמרה הגראפין "המחלה העזה אשר עברה עלי שנתה טעמי ורוחי, לפני היותי מלאתי רגז וקצף על כל אשר לא ישר בעיני, ועתה כל הנעשה עמדי טוב וישר בעיני – אהבתי את אמונת אבותי היתה מהולה בשנאה לכל בני אמונה אחרת. ועתה שבה טהורה עמדי, אהבת אמת התעוררה בי לאהוב את כל האדם באשר הוא אדם אם זך לבבו לאלהיו וישר פעלו לרעהו. הנני אוהבת את ברוננא או את יוסף גם באשר הוא יהודי, וחיימה אין לי גם על רפאל וביתו. הפפארער איש סודי מאז בהתודותי לפניו בעמדי על שערי מות הוכיחני ני ואמר לי: כי יסר יסרני ה' על אשר נכמרו רחמי כמעט על יוסף וכמו אמר להסב לבבי גם מאחריך, כי לא טוב גם אתה בעיני. אך אנכי לא כן עמדי מאז שמעתי מדבר אלי כזאת פגה אמונתי בו. צדקו ממנו דברי הפפארער הזקן מכפר פ. אשר על ידו היתה ישועת רפאל כי מאז ראיתי בבית המשפט בהביאו את מארינקא ראיתי כי איש יקר ונכבד הוא, אשר על כן שלחתי וקראתי לו למען אשפוך שיחי לפניו, שאני בעננא כי העלמתי ממך את הדבר ולא הגדתי לך אז מדוע זה קראתי לו, ועתה שמע נא ודע כי האיש הזה איש אלהים קדוש הוא, הוא תמך לבבי בדבריו הישרים והנכוחים, הרגיע המית רוחי, נחמני והחיני – גם היום אחרי הצהרים בוא יבוא האיש הנכבד הזה כי כן הבטיחני והיום תשב גם אתה עמנו ושמענו מפיו תורה."

לעת המועד בא הפפארער הזקן מכפר פ. ואחרי אשר דרש בשלום הגראפין וברכה, ואחרי העמידה הגראפין לפניו את בעננא, ובעננא נשק את ידיו וקבל ברכתו, ישבו שלשתם יחד לשיח.

"ראה נא אבי!" אמרה הגראפין אל הפפארער "בני בעננא עומד בברית האחוה את ברוננא אחיו הנפשע, כותב אליו, והוא משיב לו, וגם היום קבל מכתב ממנו. האם לא לחטאה תחשב לו?" –

"אח בעננא לברוננא מבטן ומלידה" ענה הפפארער "ואיך יפר את האחוה הזאת? – הלא אמרתי לך היקרה בנשים כי אינני רואה עמל בברוננא כי בחר באמונת היהודים מאשר ישרה בעיניו, לא במרד ולא במעל עזב אמונת אבותיו ולא מחפצו ללכת אחרי שרירות לבבו נתק מוסרותיה, ומה פשעו כי באה אמונת היהודים בקרבו ותפשה את לבבו לאהבה – ירא אלהים הוא באמונתו, וכל דרכיו אמונה – ונכון וסמוך לבבי כי לא ינסה דבר במכתביו אל אחיו לרומם ולפאר את דתו ולתת דפי באמונת הנוצרים – הכנים דברי בני?" –

"כנים דברך אבי!" ענה בעננא "חלילה לברוננא לדבר דבר עמדי במכתביו בדברי אמונה ודת, עוד בהיותנו יחד בבית מדרש החכמה ולא ידע כי אחים אנחנו, לא אחת ולא שתיים הוכיחני בראותו אותי לפעמים אורח לחברת נערים שובבים – את חטאי ילדותי אנכי מזכיר לפניך איש האלהים – ויורני ויאמר לי: יראת אלהים ראשית דעת, היהודי לפי אמונתו והנוצרי לפי אמונתו."

"וגם אחרי נודע הדבר כי אחי הוא לא חדל להעיר מוסר אזני להיות תמים ושלם באמונותי ודברו בפיו לאמר: אנכי דבקה נפשי באמונת ישראל – ואתה אחי החזק באמונת אבותיך כי היא חלקך, ובה תמצא חיים לנפשך ואור לתבונתך כמוני באמונתי."

"בן יקר הוא בנך ברוננא" אמר הפפארער אל הגראפין "יקר חזיונו בין בני הנעורים בימינו אלה, ומידי רפאל דילמונטי וביתו היתה זאת לו למנה ועליך גראפין לברך את אלהי הרוחות, כי הביא את בנך האובד אחרי אשר נגזר עליו להפרד מבית אבותיו, אל בית האנשים האלה."

"הידעת את אבי רפאל וביתו?" שאלה הגראפין.

"ר' יצחק קאלעמבערג חותן רפאל היה רעי ואהובי – יקר רוח חכם ונבון היה, שומר תורה ורב חסד, ממנו למדתי לדעת את היהודים כי נמצאו גם בקרבם אנשים ישרים עושי טוב וחובבי את כל בני האדם. וממנו ישר נוכחתי כי יש חכמה, מוסר השכל בספרי גדולי ישראל, מרוחו אצל על חתנו רפאל ועל ביתו וכלם אנשים תמימים את אלהיהם ישרים וטובים את כל בני האדם."

"ידעתי כי צדק עדותיך" ענתה הגראפין "וישרים משפטיך, ועתה יגדל נא חסדך אבי, להבינני דעת מדוע זה איפוא היהודים שנואי נפש הנוצרים, ואיזו דרך יטפלו עליהם כל עון וחטאת" –

"שאלה גדולה שאלת גבירתי" אמר הפפארער – "אך המתבונן בינה לעתות העם הזה בקרב עמי הנוצרים ידע למצוא לה פתרונים. אמנם כן נמצאו בקרב היהודים אנשים רעים וחטאים לנוצרים. אך מידנו היתה זאת להם ומנגעי בני בריתנו פשע למו, רבות צררנו להם מאז ומקדם, רבות הגלינו אותם מעיר אל עיר מממלכה אל ממלכה, הביאנום במועקה וסגרנו בעדם כל שערי המחיה והכלכלה להחיות נפשם ביגיע כפים ובישרת

לבב, לא נשאר לפנייהם כי אם המסחרים הקטנים הרחוקים מצדקה וקרובים למרמה. ובכן השחיתו היהודים דרכיהם, אכפנו עליהם לעשות רמיה ויד חרוצים עמדה להם להשכיל במעשיהם להכעיסנו, ואנחנו מבלי משיח כי בשלנו כל הרעה הזאת לנו, לא אמרנו להרחיב צעדיהם תחתיהם, למען אשר ייטב לנו בטוב להם, כי אם הוספנו להכביד ידינו עליהם להצר מעגלותיהם. הוספנו רעה על רעה והיהודים ירדו פלאים – היהודים המ עונים והמדוכאים חשבו למשפט צדק להונות את מעניהם ועושקיהם כח בכל אשר ימצאו וכל הנוצרים כלם כצרים נחשבו בעיניהם. ובכן נערכו ונדלחו גם מעיני היושר והצדק בנפשות היהודים, החזיקו בתרמית ויתחזקו בה, ואנחנו טחו עינינו מראות ראשית חטאת לבית ישראל, אמרנו כי כמסה וצורה היא בדתם, ונחפא גם עליה דופי וקלון. –

ויהי היהודי לנו חותם תכנית כל נבזה ושפל, כל עון ופשע – ולשמו ולזכרו סמרה שערת בשרנו. וגם אנכי חש בתי כמו בימי עלומי, שנאתי מאסתי את היהודים ואת אמונתם – אך האלהים הקרה לפני להכיר את קאלעמ בערג ראיתי מרחוק דרכיו את הנוצרים טובים וישרים, ומצאתי עז בנפשי לנסות דברים עמו – שמעתי מדבר בחכמה ודעת, בתם לבב וברוח נכון, ונפשי דבקה בו, ומה נפלאתי לשמוע מפיו כי לא יחיד הוא בבני עמו, כי יש ויש בקרבם אנשי אמת מבקשי דעת שוחרי טוב כי לא כבו הסערות הגדולות אשר סערו עליהם את רשפי אהבת חסד ואמת מקרבם. בלב נשבר ונדכא, הודה ולא כחד כי נמצאו בישראל אנשים רעים וחטאים במשא ומתנם את הנוצרים, ובענות צדק הוכיח כי לא התעיבו מעלליהם עד להשחית נפשם, כי עוד רגש מוסרי חי וקים בקרבם, ותקוה טובה נשקפת ליהודים להיטיב דרכם בנתיבות מוסר חכמה בימים האלה כאשר החלו מלכי הארצות לתת להם רחמים, וצדקה. בדברים האלה דבר ידידי קאלעמבערג זה כארבעים שנה – ועין בעין ראינו כי נאמנו דבריו למן העת אשר ידעו כי יש להם אחוזה בארץ כי אפס המץ שבת המציק, כי זכות המס חור, המלאכה, נתנה להם, גם שערי בית מדרשי החכמה נפתחו לפנייהם, הפליאו להעזר בכל מלאכה וחכמה להשכיל אל דרכי המסחר באמונה ובישרת לבב, והמה הולכים הלך והשכל, הלך וטוב ולשמחת לבב כל אוהב אדם ההולכים לרוח העת החיה המשכילים לבחון את הרעות הנושנות מורשת ימי קדם ולהגות סיגיהן. "מה נמרצו אמרי יושר מפיק אבי! ומה נואלו רבים מאתנו להשפך בילידי הדמיון פרי חטאת נעורינו גם בבואנו בימים ועד זקנה ושיבה, עודני ילדה קטנה, שוו לפני אומנתי ומשרתות בית אבותי את היהודים לפני כבזוי נפש מתעבינו, כנגעי בני האדם, וארורים לה'. מאסתי שנאתי אותם מאז, ולא הלך לבי מעודי להתבונן עדיהם ולבחון מעשיהם – ואת חטאי אני מזכרת לפניך, כי גם כל הטוב אשר שמעתי אומרים וכותבים עליהם עמל היה בעיני – מקנאה ומצרות עין."

"לא את היא האחת בזאת גבירתי" ענה הפפארער "ידעתי רבים גם ממרומי העם אשר היו להם דברים עם יהודים, חכמים וישרים, וראו את דרכיהם ומעשיהם, ולא מצאו כל און בהם רק כי באשר מעשי יהודים המה, חכמת היהודים ערמה בעיניהם, וחסדם חטאת. חלילה לי להשיא את האשם באחינו בני בריתנו באשר המה נוצרים – שנאת קנאה שוכנת בלב כל בני האדם, ולא רבים יצדקו לתת צדק לפעלי רעיהם. ומה גם לקטנים מהם ביחס, בעשר וכבוד. – לדאבון לבבנו רבות ראינו כי גם את הטובה אשר יקבל איש מאת רעהו יכבד כמשא כבד עליו, ולמען לא ימצא נפשו מחויבת להכיר בטובה, יבקש לו תואנה להקטין את ערכה, או גם למצוא בה און ותרמית. חטאת בני האדם היא ולא חטאת עם ועם, מכוסה ישקו איש את רעהו, ושמריה ימצו ישתו היהודים העומדים מאז בשפל המדרגה ובסוד רעים לא יתחשבו. – אולם אך זאת נחמתנו כי נמצאו גם ברי לבב בכל עם ועם, שוחרי טוב ורודפי צדק, יודעים להוקיר אנוש לפי מעלליו מאין פנות אל דתו ואל מעמדו. כאלה ראיתי בעיני בין אחינו הנוצרים לכל מפלגותיהם, ושמוע שמעתי מפי קאלעמבערג ידידי כי אם רבות צררוהו הנוצרים בהליכות חייו, גם רבות משכו לו חסד והתהלכו עמו בתמים ובישרת לבב, וביותר הפליא להלל את אחד השועים מגדולי וויען, אשר זכר לקאלעמבערג את הטוב אשר עשה עמו, לעת נגשוהו נושיו, ואמרו למכור את טירתו ונחלותיו, קאלעמבערג אשר ידע את אבותיו נמצא לו ללא דרשוהו, ויעמוד לימין עזרתו בעצתו ובכספו. השוע הזה זכר לקאלעמבערג חסדו כל ימי חייו ושקד להראות לו לכל עת מצוא כי צדקתו נגדו תמיד" –

"הזכרתי אדוני ואזכור" ענתה הגראפין "ואודה ולא אבוש. כי השוע ההוא, הוא אשר נשא קאלעמבערג שמו על שפתיו לתהלה, מאד יתכן שהוא הוא אבי, כי שמעתי לפעמים זוכר חסדי איש יהודי אחד אשר היה בעזר תו להצילו מכף נושיו. אך אמי אשר היתה עינה צרה ביהודים גערה בו תמיד ואמרה: הלא תבוש ותכלם לזכור חטאות נעורך, וחסדי איש נוכל יהודי – אשר אמר לתפשך בלבבך בתרמית נכליו." –

"בידי אלהים נצפנו עתותינו, ומי יבוא עד תכונתם" אמר הפפארער – "את יצחק קאלעמבערג שלח לישע אביך, ואת זרעו אחריו הקים למשגב בך." –

"אלהים מצא עון בית אבותי" נאנחה הגראפין.

"וברגז רחם זכר" ענה הפפארער "ואולי גם את החסד אשר עשו אבותיך ליהודים לפניך, כי אם פקד עליך אפו לקחת את בןך מחיקך, נתן לו וגם לך רחמים להביאו ביתה דילמונטו הישר באדם. הוא נהלו וכלכלו כבנו הדריכו באורח מישור, והריחו ביראת ה'. וגם עתה לא יעזוב חסדו ממנו ויהי לו כאב." –

"לוא חפצה אמי לשמוע שמץ דבר ממכתבי אחי" אמר הגראף בעננא, "כי עתה ידעה מה רב טוב רפאל לברר ננא, מה יקרה נפשם, ומה נדיבה רוחם".

"הואילא נא גבירתי לדעת שלום בנך" אמר הפפארער, "יספר נא בעננא באזנינו מאשר שמע מפי מכתבי אחי".

הגראפין חתה לדבר הפפארער ולא אחרה למלא אחריו, ובעננא ספר להם את הדברים אשר דבר רפאל ויוסף על השולחן בבית אוהב רפאל בעיר פ. ואת הברכה אשר נשא רפאל על הכוס לשלום הגראפין ולשלום כל הישרים בקרב הנוצרים. רגשות מרגשות שונות התרוצצו בלב הגראפין בשמעה את בדברים האלה, רגשת תוגה ועצב, כי לוקח ממנה בן יקר, כיוסף, חכם ומשכיל ביראת ה', רגשת אהבה ושמחה כי יקרה ונכבדה היא בעיניו, רגשת נחם כי הכלימה את רפאל, כי שנאה ומאסה את היהודים מעודה, גברו הרגשות השונות עליה ולא יכלה להציל דבר מפיה, אגלי דמעות ירדו כמטר [מ]עיניה ואנחות שבר וחמלה התמלטו לרגעים מעמקי לבבה – והפפארער גם הוא זלגו עיניו דמעות, השתאה והחריש עד אשר ראה והבין כי נחו שקטו [ס]ערות לבב הגראפין כמעט ויאמר: הלא אמרתי לך גבירתי כי משרים דרכי רפאל ובני ביתו, חסד ואמת אהבו, וחסד ואמת נטעו בלב בנך. – ועתה [גב]ירתי יהי רצון אלהים מבורך. אל תרגזי אשת חיל כי לא פתח לך את כל [—] 50השביעך רצון כחפצך כי לא השיב לך את בנך שבות-שלמה ושמחי בטוב אשר חננך. קחי נא את אהבת בנך באהבה, והשיבי לו את לבבך".

"אהבתי ולבבי נתונים לו" קראה הגראפין, מי יתן ואוכל לראותו, ולחבקו בזרועותי – הגד נא בעננא בני, אנה יפנה יוסף ולבבי נתונים אוה למושב לו. – ומה מחשבת רפאל איש חסדו לעשות עמדי?"

"לא יאומן כי יסופר" ענה בעננא "עד כמה גדלה אהבת רפאל ליוסף, למענו יאמר לעזוב את בית מסחרו בפראג, למענו יבוא הוא וביתו להאחז באמסטרדם, שם יגמור יוסף את חק למודיו בחכמת הרפואה למען אשר יהיה לו תור מעלת חכם, ואחרי כן יבוא לעזור לו בדברי עסקיו הגדולים ובתוך בניו ינחל נחלה – ורפאל הון ועשר בביתו כאחד הבאנקירים הגדולים".

"מי יתן ואשוב לאיתני" אמרה הגראפין "ואחישה לראות את פני רפאל לברכו על כל הטוב אשר הוא עושה עם בני – בטרם יצא מפראג".

"אם תאמרי אמי – לקבלו ברצון – בא יבוא רפאל אליך לברכך, כי נשאת עון בנך והשבת לו ששון אהבתך – וכנראה לי גם דבר לו אליך אמי לבקשך –"

"אתחזקה נא כמעט" ענתה הגראפין "אלהי חיי יקימני ממשכבי ואקבלה פני רפאל בשמחה". ימים כעשרה עברו, הגראפין קמה ממשכבה, אור פניה שב אליה ותבקש את בעננא להגיד לרפאל כי נכונה היא לקבל פניו וגם את הפפארער הזקן בקשה לבוא ליום המועד.

אחרי אשר ברכו איש את רעהו בשלום כמשפט, אחרי אשר ישבה הגראפין על כסאה ולבקשתה ישב גם הפפארער, רפאל, ובעננא על ידה – מחרישים כלם דומיה רגעים אחדים – קם רפאל מכסאו ויגש אל הגראפין ויאמר:

"בנך מלא את ידי לבקשך גבירתי כי תשכחי ראשונות, ועל המעשה שכבר נעשה והיה אל תתבונני – בנך הוא, היי לו לאם".

"בני הוא יוסף – ואני אמו" – ענתה הגראפין. "כבר החליתי אנכי לחשב דרכיו ואשיבה אל לבבי כי בר לבב הוא ורוח נכון [בק]רבן ואלופי ומורי האב הנכבד הזה סמכני וסעדני, האיר עיני במאור חכמה וילמדני דעת מה האמונה הטהורה שואלת מינו – אף העירני למן [—] [—] 6כי בעול שנאתי מאסתי את היהודים. כי איש חמודות היה חותנך קאלעמבערג זקן וישר פעלך רפאל מעודך. אי לזאת אודה לך חסדך רפאל כי היית אב לבני – אשר לוקח ממני בחטאותי – כי הדרכתו במעגלי צדק, ותם ויושר יצרהו. – בני הנה ואמו אנכי – ואתה אב היית לו, ואב תהיה לו כל ימי חייו" ובדברה חס לבה בקרבה ומקור דמעותיה נפתח ויזלו פלגיו בשובה ונחת.

– "מנעי עיניך מדמעה בתי" אמר הפפארער הזקן. ואגלי דמעה פרצו גם מעיניו. – "התעודדי והתחזקי באלהי ישעך כי אשת חיל את. בנך מושב לך, קבלהו באהבה ובשמחה – התפללי לאלהי אבותיך בעדו כי יאר פניו אליו באשר הוא שם. אל דעות ה' וכל הנפשות לו המה – ועתה התחזקי פקדי נא בשלום בנך ושים לבך עליו לכוון צעדיו בנתיבות החיים".

"אל מה ירזמון מליך אבי?" –

"בנך יוסף" ענה הפפארער "בא עתו עת דודים, ונפש רפאל אותה לתת לו את בתו לאשה".

"אביו הוא ובידו עתותיו – ובת רפאל שמעתי כי כמוה כאביה נפש נדיבה וטהורה".

"הואילי גבירתי תני למו ברכתך" אמר רפאל.

"ברכתי נתונה להם – ענתה הגראפין, ותקם ממושבה ותאמר: מה נפלאו מעשי ה', נשגבו לא אוכל למו – בלר לאות סתר נקשרו עתותי בעתותיך רפאל – מאנתי היות לך לאשה אף כי אהבתך – ועתה יהי בני איש לבתך – קורא הדורות מראש אמר ויהי ומי ישיבנו – יהי רצון ה' מבורך, ובאור פניו יברך את בנינו". –

”ברוכה את בתי” ענה הפפארער במעל ידים ”וברוכים יהיו בניך ועיניך ועיני רפאל רואות.” –